

SPIRITUAL MILK

**Some Basic Principles
Of The Christian Faith**

Joe Makkini

KODUM RUUHI

Won e Kuule Basic E Goongfinal Kerecee'en

NASTIRDE

Dee janggirde ina mbiyaa “Kosam Ruuhu” sabu de mbinndaama ngam Kerecee'en kesi walla sukaabe kesi e nder Almasiihu. Be don nanndina haaje e mawnugo Almasiihu kesum bee haaje binngel kesum. Daawe joy gonde e yellitaare cukalel kesol ina ngoodi kadi jokkondire janje ina njokki e ndee yahrude yeeso.

No binngel jibinaado ko booyaani caggal jibineede mum fuddotoo dabbude kosam yumma mum ngam nyaamde, no Kerecee'en jibinaado nii, ada foti nyaamnude hoore maa e konngol Alla. Ko adii nde paamen diine e janjeeji; hade mum anndude no yaañirta walla no yahrata; hay ko adii nde paamdaa nafoore ñamri e cellal maa, ada sokli ñamri ruuhuyankoori. Ina ummoo e Konngol ngol. Jannde 1.

Bidfo jibinaado oo yaltata reedu daada mum ngam naatde e aduna keso. Dum ina waawi wonde yaañorgal mawngal kono alaa ko ruttotoo caggal. O waawataa artude e reedu yumma makko. Ko noon kadi wonande Kerecee keso oo. Waylo nguurndam ko radikal, alaa ko artirta. Ada foti faamde sifaa nguurndam maa kesam e nder Almasiihu ngam ada waawa jogaade sifaa maa keso. Hol aan jooni nde jibinaa e ndiyam e Ruuhu? Janggirde 2, 3 e 4

Hiisaaka ko huunde woowaande so cukalel jibinaama kono mawnaani. So o mawnaani hakkille, o wiyetee ko retard. So o mawnaani e banndu. o wiyetee ko 6icfco 6aleejo: Kono so a beydaani nguurndam maa Kerecee'en, a maayat! Alla ina haalana en no mawnirten e ruuhu. Jannde 5

So cukalel jibinaama, ko ngel jibinaaka, ngel fuddotoo ko ñamleede e toppitaade ngel ko famdi fof yumma ngel, ngel heba ko buri ko ngel rokki. Kono ina ara sahaa nde o jogori yettude nokku makko e nder galle. O fuddoo ñaamde e heddiibe bee e taabal, o mahda jokkondiral, o jaba golle e timminde golle. Dum fof ko e bamtaare makko jeyaa. Aan kadi, hono Kerecee'en keso, ada foti yettude nokku maa e nder galle Alla, eklesiya. Janggirde 6, 7, 8 e 9.

Guurdi ina keewi koye mum en. Cukalel ngel jibinaa e gidli jibnaabe mum ina mawna, booyataa ñalawma oo ari ngam ruttaade e golle dee. Alla wiyi Aadama e Hawaa: “Njibee, keewee.” En ngoni doo hannde ko sabu ndee barke ummoraade e Alla. E nder nguurndam ruuhyankeewal, yamiroore ndee kadi ko "Njibinee, keewnee." A jibinaama, a wuuri ko e faandaare jibinde hoore maa e ruuhu. Almuɓbe ko wadde almuɓbe. Jannde 10

Heddi e dii janggirde – Janggirde 11, 12, 13, 14, 15 e 16 ko ngam hokkude on humpitooji godfi di potdon huutoraade ngam yahrude yeeso e nder nguurndam mon Kerecee'en. Yoo Alla barkin on, ardoo on e barke e cadeele burde mawnude e nguurndam - wuurdude nguurndam Kerecee'en.

DATAL GADANAL– ON HAANI NYAAMDU RUUHU

Jannde 1

"A JIBINAA? KO WAKKITI NYAAMDE!"

"Bana bikkoy jibbinaadi kesi, njidon kosam laabdam dam konngol Allah, ngam on mawna bee maajum to on don mari mo'ere Joomiraawo." I Piyeer 2:2-3

No binngel jibinaado ko booyaani caggal jibineede mum fuddotoo dabbude kosam yumma mum ngam nyaamde, no Kerecee'en jibinaado nii, ada foti nyaamnude hoore maa e konngol Alla. Ko adii nde paamen diine e janjeeji; hade mum annude no yaañirta walla no yahrata; hay ko adii nde paamdaa nafoore ñamri e cellal maa, ada sokli ñamri ruuhuyankoori. Ina ummoo e Konngol ngol. So duum bennii, fuddoo jooni. Hoto dabbu hay ñalawma gooto. Yettu Biibal ngal, puddo-daa ñaamde ñalnde kala. Ko deedoo miijooji mbaawi wallude ma fuddaade.

HEDTO KONNGOL O

Hoto yakku batuuji ekklessiya, nden to a nasti, wadu hakkiilo dow waajuuji e janngirde Bibel. Wadde sahaa kala, jogo-daa binndol e kaayitaaji ngam wadde binndande. Ina gasa tawa ada foti yeewtaade de to galle, kawra e goddo ngam laabtinde kala sikkitaare. Tiidnodee e wadde dum. Wontu no oon biddo jibinaado keso mo sahaa e sahaa fof ina wada no maayrata e heege nii! Kadi ko goonga, a yidaa yottaade e batuuji eklesiya tawa a alaa Biibal maa.

JANNGO KONNGOL

Janngu Bibel fuu nder hitaande woore. Won peeje binndaade do mbaaw-daa winndude kala tonngoode nde janngu-daa. So a janngii tonngoode tati e nder ñalawma gooto, joy e nder ñalawma alet, ada jannga Biibal ngal fof e nder hitaande wootere! Duum maa hokku on widto huubtodinngo e Biibal ngal. Nde tawnoo ko janngugol, wonaa janngugol tiidngol, ina waawi wallitde huutoraade deftere "ko weebe janngede". Ngam janngude ko buri luggidde huutoroo firo burngo laabtude hono NKJV walla NASB

JANNGO HAALA.

Duwaawu, ñaagodaa Alla faamde. Yo Ruuhu Ceniicfo Alla haaldu e maa e nder konngol mum. So wonaa janngude ko goddo miijotoo e won e tonngoode, janngu e hoore maa e nder konngudi di Ruuhu Ceniido yamiri yo winnde. Janngu ko yaawi e nder deftere nde. Dum wonata ko jannde maa keeriinde.

Rewta laawol janngugol. Wonaa hakkille udditaade wumre tan e kala nokku e nder deftere nde, fuddoraade janngude tawa miijaaki ko woni e mum koo. Almuudo tiiddo ina mahii sahaa kala ko o janngi ko adii. Ngam maajum, janngu deftere, suura, malla goddum nder Bibel.

Yettu binndandee miijooji maa, naamne maa, sikkitaare maa e miijooji maa e nder jannde maa. Mbadtu kaayitaaji keertiidi ngam wadde dum e nder mum, enen fof eden nganndi miijo moyyo, faamde teentunde walla faamde keso ina yaawi yejjiteede. Winndu njeñtudi jannde maa.

Miijo-dee e naamne garooje deee wadde binndande jaabawuuli dii e nder kaayitaaji maa

janngugol:

Hol ko ngol konngol firti? Hiisa aaye e aaye. Siftor kelme cadtude dee. Tesko-den firo e tonngoode paralel. Wadde nate tonngoode ndee.

Hol ko mi faamataa? Winndu sikkitaare maa e naamne maa. Sikkeeji maa keewdi maa laabtu so ada jangga gede godde e nder deftere nde.

Hol ko woni ciimtol ndeedoo tonngoode? Woto juut.

Subo heen aayeeji ngam siftorde. Sikke alaa, lisaa wadii dum. Wadde doggol aayaaji di ciftordaa dii ngam yeewtaade di no feewi.

Miijodow ko njanngu-daa. Dum ko daawal teentungal no feewi. Miijo ko ko rokkata luggidde e janđe maa e konngol ngol. Firtaani feere miijaade no yoga e diineeji fudnaange kuutortoo nii (miijo transcendental, yeru), kono tan ko miijo, miijo, huutoraade e yeewtaade ko njanngu-daa e nder konngol ngol.

WADU KUUTOR GAL NE'DDO E KONNGOL.

Naftoraade jannde ndee e hoore maa, naamndodaa kala tonngoode:

Mbele won yeru mo mbaaw-mi rewde?

Mbele won ko pot-mi reenaade?

Mbele ina woodi yamiroore nde potmi dooftaade?

Mbele ina woodi fodoore nde ina waawi naftoraade?

Hol ko ndee doo deftere janginta ko fayti e Alla walla lisaa?

Mbele won cadeele yeewteede ?

Mbele won ko potmi duwaade?

Hol ko walli mi e cadeele am?

RENDIN KONNGOL

Subo neddo, ndokkataa heen goongaaji maantindi di njanngataa e janđe maa. Duum ina wallita e mahngo makko e ko buri dum. So a hollitii wodbe ko njanngu-daa, ndeen ganndal ngal wonata ko jeyi maa keeriido.

GOLLIRDE KONNGOL

No Yaakubu winndiri, "Laatodee wadoobe konngol ngol, taa nanoobe tan, foodan ko'e mon." (Yaakuuba 1:22) Ganndal goongawal e konngol Alla ngol ina ara so a huutoriima ko ngol jangini. Laato bana ganndo mahi suudu maako dow haayre, naa dow njaareendi. (Matta 7:24-28)

MIJO

Subo yamiroore, sifaa walla doosgal deftere kala yontere ngam huutoraade. Winndu dum e nder kaayitaaji maa janngugol ñalnde kala, yeewto fartañjeeji ngam huutoraade ko konngol ngol janginta ma. Ko noon konngol Alla ngol wontiri Konngol Guurngol e nder maa.

HIFTO:

II Timote 3:16, 17. Binndi fuu, di Allah hokki di, di nafata ngam janngingo, ngam cemmbidinki, ngam cemmbidinki, ngam janngingo dow goongaaku, ngam neddo Allah laatoo timmudo, ngam kuugal boodngal fuu.

Naamne

1. Ko a Kerecee'en jibinaado keso ada nyaama konngol Alla?
Goonga ____ Fenaande ____

2. Hol no neddo anndirta ko Alla yidi e mabbe?
  - a. ____ Janngu Biibal mabbe
  - b. ____ Janngude e Kerecee'en wofbe
  - c. ____ Yiylo e nder internet
  - d. ____ Ko limtaa dow koo fof
  - e. ____ a e b

3. Almuudo tiicfco ina beyda ganndal mum e konngol Alla ngol, tawa ina anndi so tawii ina woodi binndi goddi jowitiidi e ko janngete koo.
Goonga ____ Fenaande ____

4. Almuudo moYYo ina foti faamde maanaa konngudi e nder ngonkaaji mum en ngam faamde ko Alla haali e nelal mum feewde e mabbe.
Goonga ____ Fenaande ____

5. Hol no neddo wadata kuutoragol konngol Alla
  - a. ____ Mbele won yeru mo mbaawmi rewde?
  - b. ____ Mbele won ko potmi reenaade?
  - c. ____ Mbele won yamiroore nde potmi dooftaade?
  - d. ____ Mbele ina woodi fodoore nde ina waawi naftoraade?
  - e. ____ Hol ko ndee doo deftere jannginta ko fayti e Alla walla lisaa?
  - f. ____ Mbele won cadeele yeewteede?
  - g. ____ Mbele won ko potmi duwaade?
  - h. ____ Ko limtaa dow koo fof

DATAL D'DABOL - FAAMDE ANNDIRAL MON KESO

Jannde 2

BANDE MAA KO JOONI SUUDU RUUHU CENIIDO ALLA.

Biddo jibinaado oo yaltata reedu daada mum ngam naatde e aduna keso. Dum ina waawi wonde yaañorgal mawngal kono alaa ko ruttotoo caggal. O waawataa artude e reedu yumma makko. Ko noon kadi wonande Kerecee keso oo. Waylo nguurndam ko radikal, alaa ko artirta. E goonga, kala miijotoodo hootde caggal ina foti anndude wonde wonande wartube e nguurndam booydam caggal nde be njibinaa e nder Almasiihu, "cakkitiido oo buri bonde e fudfoode." (II Piyeer 2:20-

22).Ada foti faamde sifaa nguurndam maa kesam e nder Almasiihu ngam ada waawa jogaade sifaa maa keso. Hol aan jooni nde jibinaa e ndiyam e Ruuhu?

"...ngam maajum, to goddo woni nder Almasiihu, o laati tagoore hesre, kuuje booyma'en benni, kuuje fuu laati kesum."

II Korintiyankoobe 5:17

"Ngam maajum, en donno wirna bee maako nder lootugo nder maayde, ngam bana Almasiihu ummitinaama diga mayde bee teddungal Baaba, non boo en don yaha nder ngeendam kesum" - Roma'en 6:4

BERNDE MAA KO LIISAA ALMASIIH SODDI

Janngu 1 Korintiyankoobe 6:12-20, tesko ko doo:

Banndu maa banndu jooni ina jogii a...faandaare diine - vv12, 13. Miijo-dee doo: faandaare valise ko nawde comci e faandaare yulbe ko defde ñaamdu. So duum bennii, hol ko mbadata e valise e stove? Suudde leydi e valise, walla fiyde pijirlooji e dow ñoral, wonataa ko huutoraade dee gede no haanirta nii. Ko noon kadi wonande banndu maa jooni, ko ndu jeyi Joomiraado, ko ndu huutortee e golle mum.

Banndu maa ina wadi nafoore mawndewonde, ñalnde heen, Alla ina ummina dum e maayde - v14. Kala jogiido Ruuhu Ceniido ina wuuri e nder mum, ina jogii jamirooje wonde maa be ummo e teddungal Alla. Deftere nde wi'i "on siimtaama bee Ruuhu Ceniido fodoore, kanko woni gardagol ndonu men haa nde soodata jawdi men, ngam yettude teddungal maako" (Efesu'en 1:13-14). Ada jogii jamirooje ummoraade e Alla wonde o woppataa banndu maa e nder yanaande, kono, e nder ummital, ada heba banndu teddundu, ndu nattii jogaade mette, ñawu, keewal walla sunaare. Maa a dañ banndu fotndu e gede moyye nguurndam: weltaare, weltaare, maayde, jam e jokkondiral duumingal to Asamaan e lisaa, Alla e bibbe mum wodbe bee fof.

Banndu maa ko tergal Joomiraawo- t15. So tawii ada jogii baawde jogaade koyde, juude, gite walla juude lisaa, hol ko mbadatno-daa e majji? Mbele ada nawta de e nokkuuji di moyyaani? Mbele ada waawi feeñinde be porno? Mbele ada tawtooree aadaaji mbondi? Mbele ada wada golle bonde? Mbele ada buubtoo? Ada yara? Mbele ada yetta dorog? Mbele ada bonna dee terde banndu makko? Mbele ada wara be? Ko goonga wonaa noon! Noon noon, taa mbadon banndu mon, ndu tergal banndu Almasiihu.

Banndu maa ko a...nokku ceniicfo Ruuhu Ceniicfo Alla - v19. Suudu Allah ko nokkuure nde dewal wadete e nder ruuhu teddungal e yarlitaare.

Banndu maa ko...wonaa maa. - 9-20. Aan ko a toppitiido tan (steward, administrator) gede Alla wonaa joom mum ko duum wadi sahaa kala naamndo-daa hoore maa: "Hol ko Alla yidi mi wada e oo banndu mum?"

-Mido joodii e galle. Wonaa galle timmudo. Ina wadi tobbe mum moyye e tobbe mum bonde kono hay so tawii ko huunde fof, mido yidi dum. Mi wuurii e maggal ko juuti haa mido wondi e

maggal. Won do, gorko burdo aldude, laabdo, burdo yaajde, burdo moyyude, burdo haawnaade e aduna oo, soodi galle am. O yobi dum coggu mawngu - ko buri ko dum foti - ko duum wadi, ina laabi, o yidi dum no feewi. O soodi dum kono o riiwtaani mi e maggal. Goonga, O arii hodde e galle hee e am. Mido foti jabde wonde ina mawni no feewi nde o woni e galle gooto e am, kono kadi mido foti jabde wonde mido foti wadde heen mbayliigu. Jooni noon, mido sikki ina haani mi bura toppitaade galle oo, mi labbina dum, mi meedaa wadde ko o jabaani sabu ko kanko soodi dum - galle oo ko mo jeyi. Wonaa miin tan." Ina laabi wonde oo galle ko banndu am. Iisaa soodi dum, ari hodde e mum e am, rewruude e Ruuhu Ceniido. Jooni mido yidi huutoraade dum no o yidiri sabu ko kanko woni joom mum kadi ko miin woni joom mum. Jooni noon, hade am wadde huunde, haalde kala konngol, miijaade kala miijo to:l ko foti wadeede e banndu jeyaandu e Iisaa?"

KUUTORGAL NAAMNAL E SUUDU ALLA

Heen sahaaji ina sadi ko yeewa so tawii won golle ina kadaa walla ina njabaa. Hay e nder diineeji, ina woodi luural mawngal e miijooji e won e gede. Yeru ngam wamaade, yarde kosam, simmeeji, ndaarde tele, fiyde fuku koyde e dingiral goddal, fiyde kaayitaaji, yahde sinemaa, yahde piscine, fiyde loteri, gollaade e nder baar, boornaade mini-jupe, wootde e wooteeji, wonde politicien to musicing to musicing, liste mo goongdinaani, won'de e konu ekn.

En tawataa sariyaaji keertiidi ko fayti e dee gede e nder deftere nde. Wonaa sahaa fof tan yiylaade hadeede walla yamiroore laabtunde e nder deftere nde. Deftere nde ina heewi janginde e doosde e nokku kuule e jamirooje. Ndeen noon, ko deedoo miijooji potdi yeewteede hade maa tawtooreede won e golle :

Feewnit, ko adii fof, ko ada yaha ada wada yidde Alla, hade maa hay anndude ko woni yidde makko. (Janngu Yuhanna 7:17.) Naamndodaa hoore maa e goonga:

1. "Ko woni yidde bernde am? Welnude Alla walla weltinde hoore am?" (Yeew Matiyo 6:33 e Roma'en 12:1, 2).
2. Mbele Biibal ngal ina jogii tinndinooje laabtude walla jangirde ko fayti e ndee doo golle?
3. Mbele ndee doo golle ina addana mi jogaade won e fedde nde waawi bonnude mi e doole mum? (1 Korintiyankoobe 5:13)
4. Mbele ndee doo golle ina bonna cellal am tawa alaa ko nafata? (Roomnaabe 12:1; 1 Korintiyankoobe 10:31)
5. Mbele ndee doo golle ina jogori hadde mi timminde golle am no Kerecee'en nii? (2 Korintiyankoobe 6:14-18)
6. Mbele ndee gollal ina waawi bonnude doole am e wonde Kerecee'en yeeso wocf6e? (Roomnaabe 12:2; 1 Korintu'en 8:7-13; 10:23-38; 2 Korintu'en 7:1; Tiitu 2:12)
7. Mbele ndee gollal ina waawi addande miñi am 6uu6de (fadde e bakkaat)? (Roomnaabe 14)

8. Mbele mido sikki e ngal gollal? So mi wafii dum, mbele mido wafa ko luutndii bernde am? (Roomnaabe 14:23)

9. Ko lisaa wadata e nokku am? (I Piyeer 2:21)

Naamne

1. Wirnugo bee Almasiihu nder lootugo e yahdugo bee ngeedam kesum don nufa neddo wafi haa ko benni bee hakkeji mabbe.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Banndu Kerecee'en ko jeyi Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____
3. Banndu Kerecee'en woni nokkuure Ruuhu Ceniido, ngam non be maccube Allah, naa joom mabbe.
Goonga ____ Fenaande ____
4. Nde tawnoo Ruuhu Ceniicfo ina wuuri e nder Ganndu Kerecee'en, necfcfo ina haani...
  - a. ____ Toppito banndu mabbe e banndu
  - b. ____ Reen dum laabdo e golle bakkaat
  - c. ____ Woto mbaɗu hay huunde no Ruuhu Ceniido woniri ruuhu wonaa banndu
  - d. ____ Nanondiral e been wafbe hoolaare mum en e Almasiihu e dooftaare wonde bakkatuuji mum en njaafaama, nguurndam haa abada ina fadi.
5. Alkawal Kesal ngal Almasiihu tabi ko...
  - a. ____ Kuule e sardiiji di neddo foti rewde
  - b. ____ Ko njubbudi kuule potde huutoreede e reweede

Jannde 3

**OON WONI HAA JOONI E ADUNA
KONO ON NATTII WONDE E ADUNA**

DU'AWAL ALMASIIHU NGAA ALMU'BBE MUM

"Mi don yama ma ngam a itta be diga duniyaaru, ammaa ngam a reena be diga kalludo. Be ngonaa nder duniyaaru bana no mi laati nder duniyaaru." (Yuuhanna 17:15-16) Nde ke6cfaa Almasiihu hono Joomiraacfo e Dandoowo, a saliima aduna ("duunde" cfoo ina hollira ko boni e nguurndam dam: yiddeji Gurcfi yoocfde, Gamtaare, golle Gernde, njiimaandi jawdi ekn). Goongdinal maa nattii wonde e aduna. Ina hiisee hay gaño maa. Wona tan yidde Almasiihu e laawol mum, kono kadi ada foti woppude yidde aduna. Uddit Bibel maada, jangu I Yuhanna 2:15-17, yeewaa jokkondiral hakkunde maada, e Kerecee'en, e aduna. Miijo-dee e deefoo goongaaji:

Yidde aduna ina hada bernde neddo haa waasa hebde yidde Alla. Hono ndiyam e nebam, dido bee njillondirtaa. (aay15)

Hay gooto e laabi aduna ummoraaki e Alla. Yiddeeji di ngonaa laawdudi, mawnikinaare, yoyre - dee gefe ummorii ko e aduna, e bonfo, wonaa e Alla. (Aaye 16)

Aduna, e yiddeeji mum, maa mbonne. Heddotoodo oo, ko baddo yidde Alla. (A 17)

EN CEERTI E ADUNA

Kerecee'en e aduna ina luurdi, ina njiidi. Kerecee'en ina poti seertude e aduna! Kono hol no? Mbele dum firti ko ada foti woppude janje e golle, walla ada foti dogde e duunde jeereende, do hay huunde e mborosaaji aduna dii mbaawaa yettaade ma ? Ko goonga wonaa noon! Kerecee'en ina ngoni e aduna kono o wonaa e aduna. O seerti e yimbe aduna no feewi kadi ngool ceergal ina feeñi e nguurndam makko. Kala yeewoowo nguurndam maa, yi'do jikku maa, ina foti teskaade ko yaawi wonde jooni ko a almuudo lisaa-al-Masiihu! Banndiraabe, en ceertii!

Janngu Koloosi'en 3:5-16. Kadi teskodee gefe de Kerecee'en mbaadata e de mbaadataa. Yeewee no dum seertiri e laawol aduna. Kerecee'en wadataa njeenaari, soynde laabal, yarlitaare, yidde kallunde, tikkere, tikkere, bonannde, fenaande, demngal mbonngal, walla fenaande. Golle Kerecee'en: yurmeende, moyyere, neddaagal, neddaagal, muñal, muñal, yaafaade, yidde, jam, yettude

JOONI KO ON WONI KERISTEEN ON WAAWAA HABDE JAARBOOJI

Faandaare Alla duumiinde e men ko wadde en seniibe, be ngalaa aybe, be ngalaa fenaande. (Janngu Koloosi'en 1:21, 22 e Efesu'en 1:4; 5:25-27). Ngonka men ko e aduna ngonden kono en njeyaani e aduna. Hay so en ceniima (seertinaama) ngam gollanaade Alla (1 Korintu 6:9-11) e wuurde nguurndam cenidam (Room 6:11-12), en ngoni ko e jarribooji. Kono jooni nde ngonden Kerecee'en ina woodi seerndi mawndi. En kebii ballal asamaan e habde e bakkaat! Teskofen huunde e gefe ko fayti e jarribo e Kerecee'en.

Hakkille jarribo ko mbaawka murtugol(a dogde e Alla). Janngu Ibraniyankoobe 3:1-19, tesko: Ndee jeertinaango neldaama e "banndiraabe ceniibe, renndube e noddaango asamaan," v 1 Sarti hebde barke ko tiidnaade haa timma. 6, 14

Yeru murtugol ko Israayiil e nder jeereende. aayaaji 7-11

Jeertinaango: bakkaat ina waawi foolde ma e tiidinde bernde maa kadi ada waawi gasde majjude "fooftere" nde fodani-daa ndee. aayaaji 12, 13 e 19

Ciimtol:"Ndeen noon, ndartoden naatde e oon fooftere, mbele hay gooto fadaani e yeru majjere" (Ibraniyankoobe 4:11) e "O fotndii en e banndu makko e maayde, ngam hollirde on seniibe, be ngalaa aybe, be ngonaa goonjinbe e yeeso makko, be ngonaa goonjinbe, be ngonaa goonjinbe e yeeso makko on beydaaki beydude yaakaare Linjiila nde nan-cfon ndee" (Koloos 1:22, 23).

HOL NO WADIRTEN HEDDINDE, HABDE JAAROL SEYDAN HAA TIMMOL?

"Bornodee kabirde Alla dee fof". Efesu'en 6:10-18.

"Beydu goondinki mon, neddaaku mon, anndal mon, cemmbedinki hoore mon, muñal mon, dewal mon, moyyere banndiraabe mon, yidde mon." 2 Piyeer 1:5-11.

Jaambaraagal Alla (I Korintiyankoobe 10:13) "Alla ko goondindo, o jabataa on jarribee ko buri ko mbaawdon"

Ballal men Alla (Roomnaabe 8:26, 27) Ruuhu Ceniido, gondo e nder maa, ina walla ma e tampere maa, ina ñaago maa.

HOL KO MBA'DEN SO JAARBOO ARII?

(Matiyo 4:1-11). Siftor hay e nder nguurndam lisaa jarribo ina haani. (Iisa ardiima e Ruuhu haa nder ladde ngam jarribeede. Walla e konngol Marku, Ruuhu riiwi mo.) O timmi; woni, fotbe wonde sadak men e Limaam mawdo (Ibraniyankoobe 2:17, 18; 4:15, 16) e nder golle dee. No woniri e lisaa nii, goondinal maa ina foti jarribeede kadi. Mbele ina woodi riis e duum? Eey, kono mo meedaa naatde e dogdu, wonataa yaañoowo. Alla ina jarriba goondinal men (I Piyeer 1:7; Yaakubu 1:2-4, 12, 13) kono o jarribaaki en e bakkaat. Lisaa ko Alla yetti dum ngam jarribeede kono Alla jarribaaka.

Anndu ko Seydaane woni jarriboowo. Ko kanko woni jidfo libde en. So o arii e wiyde ko wayi no "wadde, hay gooto anndaa"; "Wadde, Alla faamaani so a wadii"; "Wadde, Alla anndaa ko njidfaa"; "Wadde, ada weltoo"; "Wadde, ada wuura tan laawol gootol ngam weltaade nde mbaawdaa"; "Wad dum, Alla yidi ko weltaade", siftor deen mijooji ummori ko e neddo gondo tan e yidde halkude ma.

So jarribooyo oo arii e maa, ndeen mbiyaa no Almasiihu wiyri nii, "Alaa, mi wadataa noon, sabu ina winndaa ... Ada foti waawde wadde godfum kadi. Ada foti:

Ngam anndude haala Alla.

Ngam goondinde haala Alla.

Ngam fellitde wadde yidde Alla ko adii.

Ngam siftorde konngol Alla so jarribooyo oo arii e sara.

Nde jarriboocfo oo ari e Hawaa, o anndi konngol Alla kono o jainaani ngol. E nder haala Ananiyas e Safira, be ngandii be ngoongdini kono be pellitaaki dooftaade mo. Nde jarribo ari e Daawuuda, o anndi, o goongdini, o felliti dooftaade ko adii kono o siftoraani e sahaa jarribo ngoo. Iisa anndi, goongdini, felliti dooftaade ko adii e sahaa jarribo o siftori dum. Ko cfuum wacfi omo waawi ha6de e njanguuji Seycfaane.

HIFTO: Efesu'en 6:10-18

Naamne

1. Konngol aduna e nder "on ngonaa e aduna" firti ko golle timmude yiddeegi bondi di tagoore neddo jogii.

Goonga ____ Fenaande ____

2. Nguurndam Kerecee'en feere-feere bana Kerecee'en don wafa njurum, gikkuuji kalludi, yamde, tikkere, yamde, fenaande malla demngal mbonngal.
Goonga ____ Fenaande ____
3. Jarribeede ko bakkaat
Goonga ____ Fenaande ____
4. Jabde jarribo ina tiiftina bernde Kerecee'en ko waawi addande dum lootde nguurndam haa abada e Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____
5. So jarriboojo oo arii ada foti
  - a. ____ Anndude haala Alla.
  - b. ____ Goongdinde haala Alla.
  - c. ____ Fellitde ko adii wadde yidde Alla.
  - d. ____ Siftorde konngol Alla
  - e. ____ Ko limtaa dow koo fof
  - f. ____ b e c

Jannde 4

JOONI ON WONI ALMUU'BO LIISAA-ALMASIIH!

"Ngaree to am, onon fuu on don yama, on don yama on, mi hokka on foftere, hoosee jokkirgal am, jangga haa am, ngam mi don neddaaku, mi don lesdina bernde maako, on keban foftere ngam bernde mon, ngam jokkirgal am don weebi, teddungal am booddum." (Matiyo 11:28-30) .

HOL KO WONI ALMUU'BO IISAA?

Nguurndam Kerecee'en ko laawol jannuki (Yuuhanna 6:45 e Matiyo 28:18-20) e almuudo ko janngoowo. Kono e nder Alkawal Kesal, maanaa maggal ina seerti seeda e hannde. E jamaanu lisaa, wonno ko jaagorgal (janninoobe) e almubbe (almubbe) kono be njoodaaki e nder cuufi janngirde no min njoodirta hannde nii. Jaagordo oo jannginii e laabi gollordi. O yahdi e almubbe makko. O holli be no be mbadata. Ko cfuum wacfi konngol almuudo e nder Alkawal Kesal ina heewi firteede "jokkoowo". Ko noon kadi wonande lisaa. Kadi konngol almuudo ina waawi no feewi firteede "janngoowo". Miijo-dee mekanik mawdo e janngoowo mum. "Jaagorgal" ngal, e oon sahaa, ina janngina janngoowo mum no huutortoo won e kuutorde, e no feewnirta won e cadeele. Janngoowo oo ina nana, ina ndaara janninoowo oo ina wada dum. Caggal duum, o yetta kuutorde dee, o yeftina golle joom mum. Ko o almuudo (janngoowo, janngoowo, jokkondirdo, almuudo) janninoowo (master mechanic). Almuudo woni helmere burnde huutoreede ngam tokkoobe Yeesu nder Linjiila- 269 laabi.

- So tawii ko enen ngoni janngoobe, hol janninoowo? Ko lisaa-al-Masiihu.
- Hol ko lisaa jannginta en? O jannginta en no nguurduden, no ngonirten, no mbadaten e no njannginirten. Ko jannugol e nder golle ko fayti e nguurndam e darnde neddo

- Hol to suudu janngirdu makko woni? E kala nokku.
- Hol nde kalaas makko hawrata? Wakkati fuu.
- Hol feere makko jannginginde? Hollit e haala, model e jannginginde. (Yeew Filipiyankoobe 2:3-8 e 2 Korintu'en 3:18).
- Wonaa doole miijo moyyo walla njubbudi mekanik moyyitingol nehdi.
- Hol ko woni faandaare almuudo? Anndugo Almasiihu Yuhanna 17:3 e laataago bana maako Roma'en 8:29
- Hol nde mbaawden wiye en njannгии jannde makko? Nde ngonden e huutoraade ko O janngingini en koo.
- Hol nde neddo hiisetee ko almuudo? Nde o winnditoo e dudal lisaa walla nde o timmini jannde makko? Nde a wonti Kerecee'en, a winnditi nder Dudal Yeesu!!! A beydoto nguurndam maa fof e janngude no lisaa beydirtee e nder maa.

COODGU ALMUABE

Siftor hoore maa wonde ina woodi njobdi ndi potdaa yobde ngam wonde almuudo lisaa. Coodgu winnditaade e dudal lisaa ina mawni! E barkeegi don wara kuude e ngam Kerecee'en doole a wuura fodde noddaango maako. Nde o wolwan dow ngeendam almuudo, Yeesu wi'i "To goddo yidi tokkugo am, o yedda hoore maako, o hoosa leggal bardugal maako nyalnde fuu, o tokka am." (Luuka 9:23). Tesko-den tobbe nay teentude e nder ndeedoo aaye:

"Yedde hoore mum".- Kerecee'en ko maccudo Almasiihu, kadi ko noon, alaa yidde mum timminde so wonaa yidde Joomiraawo mum tan. En mbaawaa rewde yiddeegi aduna, en mbaawaa kadi woppude jarribo. lisaa, e kabirde goote de en njogii ngam habaade bakkaat, fotnoo ko foolde jarribo, o fooli dum sahaa kala. Ko kanko woni Limaam men mawdo baawdo yurmaade baasal men, sabu O "jarribaama no men nii, kono o wadaani bakkaat." (Ibraniyankoobe 4:15)

"Yettu leggal bardugal makko ñalnde kala".- Hol ko konngol "leggal" ngol firti e ndee doo tonngoode? Mbele ko medal neddo boornotoo e wutte mum? Mbele ko maande diine kerecee en? Mbele dum firti ko torla e tampere? Hay heen gootal rokkataa maanaa laabtudo. Miijo ngo e nder teeminande adande ndee, nde lisaa haali cfee cfoo konngucfi, ko maayde e nguurndam maa 6ooycfam, o wi'i, hono no Pool nii "miin mi leggal bardugal e Almasiihu, nattii wonde miin guurcfo, kono ko Almasiihu wuuri e am." (Galatiya'en 2:20)

"Tokko am"- Ko doo woni buubri doole men - lisaa ko cektirgal. O rokkata en semmbe ngam muñde gede cadtude e nguurndam. O ardii laawol men! O hokkata en nasaraaku dow jarribaago (I Korintiyankoobe 10:13). En potii rewde mo (Yuuhanna 14:6). Wontude Kerecee'en firtaani tan woppude bakkaat kono, kadi, wadde lisaa e konngol mum ko adii fof e nder nguurndam men, rewde mo e yeñtinde mo e kala huunde.

"Ko wetti"- En mbaadii pellital yeddude koye men e yettude leggal bardugal men ko adii fof e ñalawma mo en njabborii Almasiihu no kisnoowo men e Joomiraawo men. Kono oon ñalawma bennii hannde ko ñalawma goddo! Ñalnde kala eden poti wadde feere rewde lisaa, kadi! Nde lisa

wi'i "nyalawma fuu", o donno wi'a en don mari haaje wadugo kuugal nyalde fuu. Goongdinal men ina foti wonde goondinal cemmbinngal, guurngal. En potii ñalnde kala hesditinde faandaare men ngam wonde no Almasiihu nii.

Janngu kadi: Luuka 14:25-33; Roma'en 12:1, 2; Marku 8:36.

DIDI TATI ALMUU'BO

lisaa, e nder Linjiila Yuhanna, siftinii sifaaji tati almuudo:

Heddo e konngol makko(Yuuhanna 8:31). Ko buri goongdinde tan (Yeew Yuhanna 8:29-59). Ina jeyaa heen ganndal konngol ngol. En potii janngude konngol lisaa ngol. Firti ko golloraade ko njannguden. Mbele ada jogii Konngol ngol? Hol no foti laabi ada jannga Biibal? Ko wetti?

Yidondire.(Yuuhanna 13:34-35). Hol no foti yidde? No Almasiihu yidiri en nii. (Yuuhanna 13:34 - O hokki hoore maako ngam men). Hol no mbaawirten wonde almu'bbe? E wallude ko'e mon, yewtugo ko'e mon dow kuuje ruuhu, e jannguki Bibel bee hakkiilo dow ko'e mon. Mbele ada yidi banndiraabe maa e nder Almasiihu? Hol ko mbaafaton e laabi kuubtodindi ngam wallude be?

Wadde bibbe heewbe(Yuuhanna 15:8) Hol no bibbe ledde njibinirten? Sukaabe e besnguuji, bibbe Ruuhu (Galatiya'en 5:22), teddungal Alla ngam tagde en, addude wodbe e Almasiihu, ekn Hol ko wadi en bibbe? Ngam mawinde Alla. Ngam waasde tayde (Yuuhanna 15:1-2). Ngam hisnude wodbe. Ngam yettude (Jabuura 5 1:12-15). Ngam timminde faandaare men e nguurndam. Hol no mbaawirten beydude bibbe? E jukkude e lisaa. (Yuuhanna 15:5) So caldi dii tayaama, di njibinataa hay bidbe. Mbele ada wada bibbe ledde keewde?

LIISAA WONI MODE MEN!

En ngandii mo e nder deftere nde. En njiyii no O wadiri, no O haaldira e no O wadiri yimbe. En njannga ko woni nafaore makko. En nii sifaaji makko, hono yidde makko, neddaagal makko, neddaagal makko, yurmeende makko, laabal makko e peewal makko. E miijaade mo e yidde mo, eden njidi wonde no makko nii. To Kerece'en, ko kanko woni yeru men e kala ko woni.

Naamne

1. Almuudo Almasiihu woni dowtanoowo, don hokka mo e janngirde maako.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Hol ko Almasiihu jannginta en?a. ____ No nguurdirtieb. ____ Huutoro ko O janngi usc. ____
Miijo moyyo d. ____ a e c
3. Maccudo Almasiihu don wada yidde Almasiihu naa yidde maako.
Goonga ____ Fenaande ____
4. Hol no foti laabi bidde Alla foti yeddude hoore mum, wada yidde Alla?
  - a. ____ Aset kala ñalnde alet
  - b. ____ Nyannde kala caggal nde golle makko keertiide timmi
  - c. ____ Nyannde kala, sahaa fof
5. Yettu leggal maa firti
  - a. ____ Medal walla maande boorneteedo e daande neddo

- b. ____Torra e torra
- c. ____Maayde e nguurndam booydam bakkaat

DAANDE TATABE - MANNGO RUUHI

Jannde 5

A FOTI MANNUDE SO WONAA A MAAY!

Hiisaaka ko huunde woowaande so cukalel jibinaama kono mawnaani. So o mawnaani hakkille, o wiyetee ko retard. So o mawnaani e banndu, o wiyetee ko 6icfcfo 6aleejo: Kono so a beydaani nguurndam maa Kerecee'en, ada maaya! Yeew ko Alla haali e dow nafoore mawnugol ruuhu:

"... min njogii ko heewi ko min kaaldata e min cafti faamde, nde tawnoo on ngoni ko e buubde nande. Ngam hay so tawii e oo sahaa, on potii wonde jannginoobe, on njidi ko goddo jannginta on kadi ko adii fof ko woni e haalaaji Alla; kadi on ngarii e haajuuji kosam, wonaa ñaamdu tiidndu. Ngam kala mo ñaami kosam tan, ko neddo mo alaa ko waawi nyaamdu jeyaa ko e mawbe, dum woni been be sabu kuutoragol mum en ina mbaawi seerndude ko moyyi e ko boni fof." (Ibraniŋkoobe 5:11-14)

"Bana bikkoy danya'en, ngidee kosam laabdam wolde, ngam on mawna bee maajum." (I Piyeer 2:2)

"Ngam maajum, banndiraabe am, bana no on dɔwɔnta haa wakkati fuu, naa haa yeeso am tan, ammaa jooni, burna fuu wakkati mi walaa, kuude kisndam mon bee kulol e dimmbol, ngam Allah don huuwa nder mon ngam on ngida e on mbaɗa ko weli mo." (Filipiyankooɓe 2:12, 13)

HOL KO WONI MANNGO RUUHI?

Ciftoren wonde eden kaala mawnugol ruuhu wonaa mawnugol banndu walla limoore. Firti ko beydaade nanndude e lisaa-al-Masiihu. (2 Korintiyankooɓe 3: 18)

Ina jeyaa heen janngude seerndude ko moyyi e ko boni. (Ibraniŋkoobe 5:14)

Firti ko yahde ko buri heewde e Ruuhu e ko buri famɗude e banndu. (Galaatiya'en 5:13 e dow)

Dum firti ko jogaade e beydude e moyyere Kerecee'en e nder nguurndam maa - goondinal, moyyere, ganndal, jukkere endam, muñal, dewal, moyyere banndiraabe, yidde (II Piyeer 1:5-11). So dee gede ina ngoodi e men, ina mawna e men, maa en ngona e golloraade, en mbaɗat bidɓe, en tiida, en njahataa e ŋoŋɗi. En mbaawi faamde mawnugol ruuhu ko waylo waylo moyyo e nder jikku men.

Tesko: Mawnugol ruuhu ina ara, wonaa tan nde mbaɗataa deen moyyereji, kono kadi nde njuumtataa e miijoɗaa e majjere maa. Heen sahaaji, torra sabu ŋakkeende maa ina wallita ma mawnude. Ko dum woni nafoore nehdi Joomiraawo. (Ibraniŋkoobe 12:1-13)

MOYYERE RUUHI 2 PIYEER 1:

Nuddinki -Janngu Roma'en 10:17 ngam yi'ugo iwdi nuddinki. Ko e nder konngol ngol en njanggi wonde Alla ina timmina fodoore mum (Marku 10:29; Roomnaabe 8:28). O don jogi konngol maako haa amin wakkati fuu. Musibbaaji ina mbaawi wadde e nguurndam, kono anndude Alla ina jokki e men ina beyda hoolaare men. Wuurde e goondinal ina beyda goondinal. Mbele ada waawi siftorde won e sahaaji e nder nguurndam maa nde, e hoolaare Joomiraawo, ada fotnoo won'de won e kulol walla hare, ada foola?

Bodenga -firti ko cuusal moraal. Ko sifaa wallata yimbe wadde ko moyyi hay so tawii ina sadi no feewi walla so wodbe ina kaba e mum. Yeru gooto hollirɗo cuusal mawngal e nehdi ko Yuusuf. Janngu Fudɗoode 39 yeew moyyere e golle. Mbele ada waawi miijaade godɗo hollirɗo moyyere mawnde (cuusal moraal) e nder nguurndam mum?

Aandal– Alla e yiɗde mum, Almasiihu e nguurndam mum. Waasde ganndal addani yimve Geno halkeede. (Osey 4:6). Nde tawnoo konngol lisa ngol maa ñaaw en, eden poti anndude ko o janggini (Yuuhanna 12:48-50) ... Laawol hebde ganndal ko janggude e janggude Biibal ngal. (Jabuura 1:1-3). Janggude defte ruuhu e firooji deftere ina waawi kadi wallude. Wadde peeje kuubtodinde ngam beydaade ganndal. (Njiylawu janggo 1)

Jogaade hoore mum -En poti jogaade hakkille e balli men : gidli men, njidngu men, jikkuuji men ekn (1 Korintu 9:27). Hakkilanki hoore woni bibbe ruuhu. (Galatiya'en 5:22, 23) Miijo wadugo limngal nokkuuje nder ngeedam ma de a haani besdugo hakkiilo. Duwaade Alla ko juuti ngam mawnugol e deen gefe.

Yahde -firti ko "tidnaare, tiidnaare, muñal". Ko sifaa nedɗo mo ronkaani diwde e anniya mum e nuundal mum e iimanaagal, mo majjataa hay e nder jarribooji e cadeele burde mawnude. Yaakubu 5:7-11 hokki en misaalu muñal nder deftere nde.

Yeew Yaakuuba 1:2-4 ngam anndude no muñal yellitortoo. Maa en keb cadeele e jarribooji e nder nguurndam men. Be man fu. mo tiidi haa timmi (mo tiidnoo) dadndata. (Ibraniyankoobe 3:6). Mbele ada waawi miijaade yimbe e ngonkaaji e nder nguurndam maa di addani ma muñde?

Dewal Alla Dum firti ko dewal nedɗo e Alla walla teddinde dum. Korneliyus ko yeru dewal (piety) e nder deftere nde. (Kuude Nelaabe 10:2, 7). Alla ko moyyere nafoore jogaade sahaa kala. I Timote 4:8. Ko deedoo gefe mbaawi wallude ma jogaade hakkille e gefe ruuhuyankooje e ceniide:

Hedto jimɗi Kerecee'en

Jogaade ñaldɗi koorka e juulde

Sosde fedde duwaawu

Jogaade dewal galle

Hisnugo wakkati nyalde fuu ngam janggugo, duwaago e miijaago wolde Allah

Siftor gollal maa e dewal hoore maa. Mbele ada jogii peeje? Ngidare?

Yidde Banndiraabeko yidde hakkunde banndiraabe (banndiraabe Kerecee'en). Yeru gooto: ekklesiyaaaji mballi Kerecee'en haa Urusaliima wakkati weelo. II Korintiyankoobe 8:1-5. Yeru godfo: duwaawuuji di Kerecee'en mbaɗani Piyeer, kollirooji moyyere banndiraabe. (Kuude Nelaabe12:1-5) Ina waawi tawa ko gollal jabbaade. Janngu Galaatiya'en 6:10 e eto miijaago banndiraawo nder Almasiihu mo mari haaje ballal ma? Hol ko mbaaw-ɗaa wadde e makko? Mbele ina woodi banndiraawo e nder Almasiihu ina haani sehil? Badto oo neddo ngam waawde fuddoraade sehilaagal moyyal.

Yide -Yidde Kerecee'en ko golle. Firti ko yidde e yidde moyyere wodbe e sahaa kala ina jeyaa heen golloraade. So tawii golloraade firti ko rokkude haajuuji wodbe, eden nganndi haajuuji goonga dii ngonaa ko neddo oo yidi, ndeen noon eden mbaawi faamde wonde yidde ina fotnoo wonde ko nanndi e golloraade. Iisaa ari ko ngam gollanaade. O yidii en. O yi'i haaje men yaafuye nden o maayi dow leggal bardugal ngam hebugo dum. Ko noon kadi, liggondiren (yidde) koye men. Heewbe ina ngarta faamde gidli Alla tan ko nde be kebi bibbe mabbe. Yidde saro'en bee bikkoy mabbe don walla en faamugo no Allah yidiri en. Janngu 1 Korintu'en 13 (fuu) I Yuhanna 3:11-18 e 1 Yuhanna 4:7-21 ngam hebugo anndal burngal mawnugo dow ko yidde Masihiŋko'en woni goonga. Winndu innde yimbe walla gede e nder nguurndam maa, de mballi ma faamde e huutoraade gidli.

Naamne

1. Hol ko woni firo nelal Alla, janngirde mum?
  - a. ___ Modibo
  - b. ___ Jaagordo
  - c. ___ Waajoowo/linjiila
  - d. ___ Aan - e janɗe hoore maa
2. Mawnugol ruuhu ko...
  - a. ___ Jannde seerndude ko moyyi e ko boni
  - b. ___ Jogaade e beydude e goonɗinal, moyyere, ganndal jogaade hoore, muɗal, dewal, moyyere banndiraabe e yidde.
  - c. ___ Gollaade moyyereji Kerecee'en
  - d. ___ Ko limtaa dow koo fof
3. Iwɗi goonɗinal ummorii ko e anndude konngol Alla.
Goonga ___ Fenaande ___
4. Ko buri mawnude
  - a. ___ Ganndal e haala Alla
  - b. ___ Jogaade hoore mum
  - c. ___ Yide
5. Yidde ko
  - a. ___ ko jikku
  - b. ___ Yidde wadde ko buri moyyude e godfo

DATAL NAYI—YETTU NOKKEL MAA E NDER 'BI'DDO ALLA

Jannde 6

YETTU NOKKEL MAA E NDER GALLAL ALLA

So cukalel jibinaama, ko ngel jibinaaka, ngel fuddotoo ko ñamleede e toppitaade ngel ko famdi fof yumma ngel, ngel heba ko buri ko ngel rokki. Kono ina ara sahaa nde o jogori yettude nokku makko e nder galle. O fuddoo ñaamde e heddiibe bee e taabal, o mahda jokkondiral, o jaba golle e timminde golle. Dum fof ko e bambaare makko jeyaa.

Aan kadi, hono Kerecee'en keso, ada foti yettude nokku maa e nder galle Alla. A hokki yonki ma haa Yeesu Almasiihu, a tuubi hakkeji ma, a wirnaama bee maako nder lootugo. E oon sahaa a naatii e jokkondiral kesal e almuɗbe lisaa woɗbe bee. A wontii e nder "eklesiya". Nguurndam Kerecee'en wuuraani nder ceergal ammaa nder kawtal bee terɗe ekklessiya feere. Ko dum woni peeje Alla wonande on.

EKLESIA KO FEDDE YIMBE KEERTI'DE NO FEERE

Ndee fedde ina teskaa no feewi sabu nde hawri ko e been be Alla noddii e nder niɓbere, naatde e annoore mum kaawniinde (1 Piyeer 2:9). Be ngoni fedde yimbe kisnaabe e yiyam lisaa-al-Masiihu, Bii Alla. Ekklessiya woni yimbe 6e Alla seerndi ngam hoore mum. Eklesiya (literally, noddaabe bee), noddaama:

- Noddaama ko Alla. Roma'en 8:28-3
- Noddaama e nder niɓbere. I Piyeer 2:9; Koloosiyankooɓe 1:13
- Noddaama e nder Linjiila. II Tesalonika'en 2:14
- Noddaama nder kawtal nder Almasiihu I Korintiyankooɓe 1:9
- Noddaama e senngo (seertude). I Tesalonika'en 4:7
- Noddaama haa Laamu I Tesselonik'en 2:12; Galaatiyankooɓe 1:6, 5:13; Koloosiyankooɓe 3:15; Ibraniyankooɓe 9:15; I Piyeer 5:10)

TEGGOL: E nder Alkawal Kesal, konngol "eklesiya" ngol ina hollira maa wonii moobondiral Kerecee'en e nokku gooto (Roomnaabe 16:16; I Korintiyankooɓe 1:2; Efesu'en 1:1; Filipiyankooɓe 1:1) walla ko banndu Almasiihu winndereyankeewu (ina hawra e yimbe fof e nder aduna hee ko sa1 - Matiyo1).

Won meecfco wi'de: "Miin ko mi Kerecee'en kono mi wonaa tergal e eklesiya gooto sabu mi yi'ataa yamiroore hono ndee e nder deftere nde." Oo neddo janngaani Biibal, sabu, so o jannngii, o faamno wonde eklesiya nokku oo ina teentina no feewi e nder Alkawal Kesal: "... hoto woppude moobondiral men, hono no won e yimbe mbaɗata nii." (Ibraniyankooɓe 10:25)

Ekklessiya nokkuure nden suban missionna'en e wallugo be, jokki janngirde Bibel, walliti yimbe marbe haaje, don wallita kawtalji juulde, dewal, dewal e linjiila. Ko ekklessiya nokkuure nde woni kuugal ngam timminki kuugal Allah do dow lesdi. Woodi e wakkati fuu woodi yeeso ngam ekklessiya Yeesu Almasiihu ngam kuugal Allah foti laataago e don jokki. Ada foti wadde heen gedal mawngal e nder ndee doo golle Alla mawnde e nder Eklesiya nokku oo!

KELLOL BIBLE WONI E EKLESIYA

E nder deftere nde en tawaani tiitoonde keeriinde hokkaande eklesiya. E nder heen, en njiyii sifaaji ceertuɗi kollitooji won e fannuuji keewɗi e ndee fedde yimbe wiyeteende eklesiya – kelme jokkondire walla golle.

Suudu (galle) Alla- 1 Timote 3:15; Efesu'en 1:3; Galaatiya'en 3:26, 27. Allah woni Baaba, Yeesu woni mawniiko mawdo enen fuu en banndiraabe. Ekklessiya woni saare nde Allah sosi ngam wondugo bee maako wakkati fuu. En njogii kawtal e makko, e ɓicfcfo makko lisaa e hakkunde men e ɓi66e Alla. Yidde, moyyere, ballal e jabde de njiyten e nder galle aadee ina poti kadi wonde e nder galle Alla e nder mbaadi burndi luggidde. Deftere nde'e don yama en: "To woodi nder moodon mo don yama? Yo o du'u. To woodi mo don seyo? Yo o yim Jabuura." (Yaakubu 5:13) Laato banndiraawo goongaajo e goongaajo mo ekklessiya waawata hoolaago. Kuudee banndiraabe wobbe bee yidde.

Laamu Alla (walla Almasiihu)- Feññaande 1:5; Matiyo 16:18-19; Koloosiyankoobe 1:13. Laamu Alla ko laamu Biyiiko mo o rokki laamu nguu fof gila ko booyi, mo o toddii "Laamdo laambe e Joomiraawo joom en jawdeele" (Matiyo 28:18 & Feññaande 19:16). No Alla laaminoo e dow fof nii, jooni ɓiyiiko ina laamii e dow tagoore fof. Feccere burnde teenjtude e faandaare laamu makko ko ekkol. Ekklessiya Yeesu woni moftorde yimbe yimbe be yide hoore maako haa laamiido Yeesu ngam huuwugo mo nder duniyaaru ndu.

Suudu (nokku ceniido) Alla- I Piyeer 2:5; I Korintiyankoobe 3:16, 17. Enen ngoni suudu ruuhu, hodorde, nokku cenido Alla. Eden poti jogaade senaare men keeriinde, fotnde e yeeso makko. Alla ina hodi e nder ekkol (wonaa e nder mahdi, kono ko e yimbe). En nguuri e yeeso Alla e yeeso makko, en njuulii, en njimii, en njettii, en ndewii, en ngolliima. Wontu tawtoraado ndee dewal, jogaade teddungal e toppitagol suudu makko, eklesiya.

Duunde Almasiihu- Kuude Nelaabe 20:28. En tokki Yeesu, Gaynaako men boodum, burdudo.

Leñol cubaado, leñol ceniingol, almaami laamdo, leñol Alla- (I Piyeer 2:9). En ngoodi ngam teddinde, teddinde e yettude Tagdo men.

Ekklessiya Almasiihu (malla ekklessiya Allah)- Matiyo 16:18; Kuude Nelaabe 20:28; Roma'en 16:16; I Korintiyankoobe 1:2; 10:32; 11:22; 15:9; II Korintu'en 1:1; Galaatiya'en 1:13; Timote 3:5,15. Enen ngoni jeyi Almasiihu e Alla tan. En njeyaa ko e makko, wonaa wodbe, hay koye men.

Jom suudu (jom suudu) Almasiihu- Efesu'en 5:23-32 Teenjtin'de nder helmere nde'e woni goongaaku men e goongaaku men dow mo en don mari haaje yidugo e kuugal.

Jullurde- Enen ko en leñol Alla kadi en noddaama e aduna, e laawol ngol moyyaani. En ceerndaama (senndinaama) eden poti seertude e aduna. Eden poti wuurde nguurndam cenidam.

Banndu Almasiihu- Efesu'en 5:23; Koloosiyankoobe 1:18; I Korintu'en 12:12-27 & Roma'en 12:4, 5. Ekklessiya woni kuugal Almasiihu ngam jokkitugo kuugal maako nder duniyaaru. Enen ko juude

makko, hunuko makko, gite makko, koyde makko, bernde makko. Eklesiya ko tagoore wuurnde kadi pecce dee fof ina kawri, ina njiidi. No junngo haanirta junngo nii, terde banndu Almasiihu ina haani koye mum en. Wadde ada foti dabbude golle maa e nder ekkol. Huutoro dokke de Allah hokki on ngam moyyere banndu Almasiihu, woni ekklessiya.

KUULLE TERDE

Anndude ko ngonden e tergal banndu Almasiihu, en ngandii en mbaawaa wonde neddo gooto walla jom en hakkillaaji en. En njeyaa ko e huunde burnde mawnude e koye men. Alaa ko buri dum teentude e nguurndam men. Ada jeyaa e fedde burnde teddude e winndere ndee. Ko teddungal hebugo fartaŋŋe huuwugo, huuwugo e nastugo nder ekklessiya Yeesu Almasiihu.

Naamne

1. Ekklessiya mo Almasiihu tabi woni
  - a. ___ Suudu haykaliru
  - b. ___ Nokku kawrital ko wayi no galle
  - c. ___ Yimbe
  - d. ___ Yimbe noddiraama e nder nibbere (bakkaat) e nder Almasiihu
2. Kerecee'en ko...
  - a. ___ Terde nder banndu Almasiihu
  - b. ___ Maccube Alla
  - c. ___ Yimbe labbinaabe e yiyam Almasiihu rewruude e dooftaare
  - d. ___ Ko limtaa dow koo fof
3. Deftere nde hollitii innde wootere ngam ekklessiya Almasiihu.
Goonga ___ Fenaande ___
4. Ekklessiya Almasiihu don nodda Laamu, Jom suudu, Banndu.
Goonga ___ Fenaande ___
5. Eklesiya woni
  - a. ___ njubbudi
  - b. ___ ko wuurdo

Jannde 7

FAANDA E GOLLAL EKLESIA

Ekklessiya Joomiraawo woni banndu maako ruuhuyankooru nguurndu. Kuugal men ummorii ko e makko, hoore men (Efesu'en 1:21, 22). Ekklessiya woni banndu nden kanko woni hoore nden non ekklessiya don wada yidde maako. Enen ngoni eklesiya, mo Ruuhu makko Ceniido neddi, jibinaado e Baaba makko. Min ndarni ekklessiya maako e jam maako nder duniyaaru fuu. Ekklessiya don jokki kuugal maako do dow lesdi nden koo ngam kuugal maako feere-feere, en mbaawan limtugo dum nder fannuuji tati mawdi:

Linjiila

En poti waajaade Linjiila, en mbaɗa leyyi fof almuɓɓe, en ngona annoore aduna e lamɗam leydi, en kaba e laamuuji, e doole, e laambe niɓɓere aduna oo, e konu ruuhu bonngu e nder nokkuuji asamaan dii, e hollirde jikku Alla tigi. Nde Yeesu jaabi naamne dow kuugal maako haa lesdi, o wi'i kuuje bana – “Bii Neddo wari ngam dabɓitugo e hisnugo majjube.” Enen, enen tergal makko, en ndokkaama golle ngam wadde ndee doo darnde tigi.

EDIFIKASIYON

Eklesiya ina waawi wiyeede ko kaaye guurde walla birik. Wonaa tan buubri birik loowdi. Alla ina yidi mahngo kaaye guurde. So tawii birikaaji dii ngonaa e nokku, so di semmbinaaka, ndeen di ngonaa mahdi. Linjiila ina addana birik kono Alla ina yidi di mbaylee mahdi. (Efesu'en 2:19-22; 4:6; I Piyeer 2:5) E nder limngal kuuje en mbaawataa majjugo brikji kesi duuddi to en don mberla di tan nder laynde malla to en semmbidini di bee laawol cemmbidngol masin ngam di don yabboo. Eden poti golloraade mbele gooto fof ina semmbina nokku mo Alla rokki dum oo. Dum woni ko wiyetee mahngo.

Won heen, ekkol ko nokku mo njahataa ngam ndaarde wodɓe. Caka hakkille ko neddo, ina gasa tawa ko pastoor walla almuudo. So neddo ina sokli ballal, hol mo be noddata? Be nodda hooreejo. So won jogiido cadeele walla sikke, ko waajotoodo tan be noddata. Wonaa noon wonnoo e nder eklesiya gadano. Eklesiya wonaa njuɓɓudi kono ko besngu. Be kawri e nder galleeji. Sabu tooñange, be keewi hawrude e sirlu e nder pelle tokoose ngam waasde noddude hakkillaaji e koye mabbe. Yeru mum ko eklesiya Tesalonik. Pol yahi ton, o darni ekklessiya ammaa o joodi wakkati sedda tan hade o riiwaago diga berniwol. Ko eklesiya keso, mo torraa, mo cadeele e bakkaat e janɗe. Misiyoŋaaji dii njahii haa jooni be nguuri. Noy? Janngu I Tesalonika'en 5:11-14 yeewaa no dum wadirta. Huunde fof fawaaki e waajotoobe, mawbe ekn... Be nganndi ko kambe ngoni mahdi Alla e ko be ngoni Kerecee'en ina waawi wiyeede e jokkondiral mabbe hakkunde mabbe. Eden poti mahde koye men, eden poti jokkondirde e koye men.

Haa jooni won yidɓe reende nguurndam mum en keeridam : « mido yidi wonde jeytaare, mido waawi wadde ko njid-mi ». Kono so tawii ko goonga ada yidi wonde Kerecee'en burbe moyyude, ndeen noon ada foti noddude wodɓe e nder nguurndam maa, mbi'aa be yo be njiytu aybeeji maa, be mballa ma ngam burde moyyude. Ko noon mbaawirtaa beydaade mawnude.

Ndeen noon, ko deen ngoni paandaale mahngo :

- II Piyeer 1:5-11 kala tergal ina golla, ina wada, ina tiidi, ina hisna.
- Efesu 4:16 kala tergal e nokku mo Alla rokki dum, jokkondirta e wodɓe, ina golla, ina gollondira, ina mawna, ina mahtoo e yidde.
- Koloosi 1:28 kambe fuu be don hokka be timmi nder Almasiihu.

Tesko-den heen yeruuji fartaŋgeejiko Alla rokkata en ngam mahde koye men. Janngu kala tonngoode, winndu fartaŋge hakkunde Kerecee'en e nder lowre ndee:

Yuhanna 13:34-35

Roma'en 14:19; 15:14 Booygol

I Korintiyankoobe 12:25

Efesu'en 4:2; 5:21 .

Galaatiya'en 6:2
Koloosi'en 3:12-14
I Tesalonika'en 4:18; 5:11-14
Ibraniyankoobe 3:12; 10:24, 25
Yaakubu 5:16

I Piyeer 4:9

Miijo dow umrooje Joomiraawo de'e e kuugal ma bana tokkudo Yeesu e bana tergal banndu maako, ekklessiya. Ngoldoo gollal wonaa tan e ardorde kono ko kala tergal ina renndini heen. Yidde, mahde, wasiyaade, toppitaade, wallitde, nawde teddeendi, reende jam e ngootaagu, weltinde, wasiyaade, jeertinde, habaade, wallude, hirjinde, semmbinde, jabde, duwaade, yettude, fedde. lisa noddii en enen fof yoo en mbaftu dum fof e koye men.

KUGAL

Laawol gootol ngol min kuutortoo Joomiraacfo ko gollanaade yim6e wocf6e. Ngoldoo sarwiis wonaa pottital hakkunde men kono ko gollondiral. En potii huutoraade dokke men, en ngollodoo (1 Korintu'en 12:12-27). lisa waraay ngam huuwugo ammaa ngam huuwugo ngam maajum ekklessiya maako doole wooda yi'annde woore. Ekklessiya woodi ngam faddaago tooñoobe, wallugo haaje, e wadugo kuude boodde. (Efesu'en 2:10)

Ada yaha ada yidi wallude walla wallitaade banndiraabe maa. Ngal ballal ina wadi sahaaji ko ruuhyankeewal (hirjinde, mahngo ekn) ina wadi sahaaji ko huunde nde alaa do haadi. Dokkugol e ja66al, ngal ballal hakkunde men maa beydu yidde e sehilaagal kawral en e nder galle Kerecee'en.

Yeewen deedoo aayeeji:

Galaatiya'en 6:10
Kuude Nelaabe 6:1-6
Kuude Nelaabe 11:27-30
Roma'en 15:25-27
Kuude Nelaabe 11:19-26
Kuude Nelaabe 13:1-12
Kuude Nelaabe 6:1-7
Efesu'en 4:1-16
Koloosi'en 3: 1-17

Naamne

1. Kuugal ekklessiya Almasiihu woni...
  - a. _____ Mahde cuudi do kawrata
  - b. _____ Wajaan linjiila Almasiihu
  - c. _____ Hirjinde Kerecee'en wodbe ngam be ngona e goonjinal

- d. ____ Wadde golle moyye
  - e. ____ Ko limtaa dow koo fof
  - f. ____ b, c e d
2. Ekklessiya woni banndu golloowo yimbe kiswaabe
Goonga ____ Fenaande ____
  3. Caka ekklessiya moobgal woni...
    - a. ____ almaami oo
    - b. ____ waajoowo oo
    - c. ____ Almasiihu
  4. Ngam ekklessiya laatoo laawdinaadum sey o mooba nder suudu bana suudu dewal malla suudu dewal
Goonga ____ Fenaande ____
  5. E nder tooñanngeeji ina jabee mooftude e nder sirlu e nder pelle tokoose.
Goonga ____ Fenaande ____

Jannde 8

EKLESIA MOYYO NGAM DEWAL E 'DEMNGAL

“Njaafondiren ngam cemmbidinki yidde e kuude boodde, taa en acca moobgal men bana no wobbe ngadata, ammaa en cemmbidina, nden boo on don yama nyalde nden don badi.”
(Ibraniikoobe 10:24-25)

Ina jeyaa e ko buri mettude ko nji'ataa ko “Kerecee'en” be njidaa dañde fartañneeji nde eklesiya oo fof hawrata ngam dewal e mahngo. Won heen hay ina cikka ko dum tan woni “golle mabbe Kerecee'en”. E goonga, Alla yamirii dum sabu eden njidi dum no feewi kadi heewbe ina njubbina nguurndam mum en tigi ngam reende ndimaagu men e wadde dum tigi.

EKLESIA MOYYO NGAM DEWAL En potii faamde laabndal wonde alaa sahaa walla nokku do Kerecee'en mbaawi rewde Alla. Iisa hollitii dum no feewi e nder Yuhanna 4:19-26. En ndewata ko e ruuhu men (bernde) kala sahaa e kala nokku. Dewal ina siftina hollirde bernde men tawa ina wadi kulol, teddungal e teddungal. Ko sahaa fof ina wada gooto gooto, so tawii gooto ina woni e nder moobondiral walla alaa. Dewal fedde ko tan "limre yimbe rewoobe Alla e nder sahaa gooto e nokku gooto. Dewal goongawal ina wada e nder bernde walla ruuhu gooto e mabbe kala. Heddiibe bee fof e nder moobondiral ina mbaawi wonde rewoobe tawa neddo gooto ina waawi wonde the or not ko wayi no yimde, sakkilde, nyaamde Gamtaare Joomiraacfo e duwaade, wonaa goonga ko dewal goonga Ko cfum tan woni feere hollirde jikku teddungal gonggal e nder bernde.

No woownoo wonde, e nder batuuji eklesiyaaji, konngol Alla ina janngée, ina janngée walla ina anndinee. So Binndi dii njanngaama walla yettaama, eden poti heddaade no Alla haaldirta e men e konngol mum (so tawii ko goonga, haaloowo oo ina haalda e konngol Alla). Hedto e tawtooreede hoore mum : Hol ko dum firti ? Hol ko Alla haali haalande mi? Hol ko O yidi mi annda wonde, mi wada? Hol no mbaawirmi renndinde dum e wodbe?

teentude e gede jawdi. Gede dee, golle dee, konngudi dii - maandeeji dii fof ina mballita en fawaade e ko di njiylotoo. Hiirde Joomiraacfo wonaa huunde sirlu walla kaawis kono ko siftorde. "...mbadee dum ngam siftorde mi" (Luuka 22:19). Faandaare siftorde ko siftinde en yimbe, kewuuji, goongaaji, jokkondiral, alkule ekn.

Buuru – ina siftina en banndu Almasiihu ndu sakkiti ngam men. Bibbe ledde - ina siftina en yiyam
Almasiihu   rufaama   ngam   yaafuye   hakkeeji   men.

Wonaa tan gede kuutorteede e nder ñaamde Joomiraado dee ina maantini kono golle men ina maantini. Miijo-dee ko mbaɗaten e mburu e bibbe ledde. En yeewataa de tan. En njidaa be tan. En cujjataa yeeso mabbe. Min nyaama mburu, min njara e koppi. Iisaa yetti mburu oo rokki dum almuɓbe mum, o wiya: "Nyaam dum". O saali kaaye dee, o wiya: "njaree". Hol ko woni nafoore ñaamde e yarde tawa ko e yeewde tan? Ina haala konngol wonde Almasiihu ina foti wonde e nder mum. Ko sahaa ngam tawtooreede neddo gooto, neddo gooto. Gotoo fof ina wiya huunde hono ndee e Joomiraacfo, "Iisaa, naata e bernde am e nguurndam am." Ko e nder suudu do Iisaa woni doo tan heyaani. O foti ko wonde e men. Hiirde Joomiraawo ina jeyaa e deen balde teentude de mbiyaten Alla "Naat!" Yeesu wi'i nder Yuhanna 6: 51, 54-56: "Ko miin woni mburu guurdo jippii diga asama. Kala mo nyaami banndu am, yaari yiyam am, woodi yonki haa abada, mi ummintan mo nyalde cakkitiinde. Ngam banndu am woni nyaamdu goonga, yiyam am woni yardu am, yiyam am woni njaram goonga." e nder makko."

Naamne

1. Alaa waktu walla nokku keeriido do Kerecee'en ndewata.
Goonga ____ Fenaande ____
2. E nder dental walla fedde Kerecee'en
  - a. ____Fo ina rewa Alla sabu ina tawee e fedde nde
  - b. ____Dewal ummorii ko e nder neddo, bernde mum, ko dum wadi ko neddo gooto rewata
3. So Kerecee'en kawrii huunde fof ko ngam sembinde mooboobe bee.
Goonga ____ Fenaande ____
4. Neddo ina waawi yimde, duwaade, e ñaamde ñaamde Joomiraawo kono wonaa dewal.
Goonga ____ Fenaande ____
5. E nder nyaamdu Joomiraawo, mburu don holla Allah, Yeesu, diga asama nder banndu lesdi nden bibbe ledde don holla yiyam Yeesu ngam sadaka maako labbinoowo yimbe goondinbe downtanoobe diga hakkeeji.
Goonga ____ Fenaande ____

Jannde 9

HOL ON WONI E TERNDE ALMASIIH?

"...mawnee nder kuuje fuu nder hooreejo, Almasiihu, mo banndu nduu fuu hawti, hawti bee maako, bana kuugal cemmɓidngal ngal terde fuu wadata gedal mum, don mawna banndu nduu ngam mahde hoore mum nder yidde." (Efesu'en 4:15, 16).

“Gooto fof no hebiri dokkal ngal, gollondiren dum, hono jom en moyyere moyyere Alla keewnde...” (1 Piyeer 4:10).

“Bana no en mari terde duudde nder banndu wooru, ammaa terde fuu ngalaa kuugal gootal, non boo en boo en duudbe, en laati banndu wooru nder Almasiihu, gooto fuu en don nder terde feere feere.

Jooni noon, nde wonnoo ko a Kerecee'en ina haani 6etde nokku maa e nder galle Alla. Ko limtaa e nder Efesu'en 4 hollirii no feewi nafoore 100% e naatgol terde e nder golle eklesiya. Goonga, ekklessiya ko Joomiraawo yubbini ngam wadugo kuugal maako.

YUBBINDE EKLESIAYA

lissaa woni hoore banndu, woni Eklesiya. O wonaa tan 6icfcfo 6aleejo kono ko o 6icfcfo 6aleejo e nder golle eklesiya fof. Ko lissaa woni ardotoodo, yubbinoowo, yeewndotoodo e duroowo banndu nduu mbele en mbaawa wonde ko o yidi en ngona e wadde ko o yidi en mbada.

Yeesu don yubbina ekklessiya bee hokkugo dokkal (kuude) haa kala tergal fuu. Dee dokke ina mbaadi mawbe, diineeji, waajotoobe e jannginoobe kono kadi ina mbaadi kala tergal e won e mbaadi. Hay gooto alaa ko nafata. Hay gooto alaa ko nafata. Hay gooto woppaaka walla yaafnaaka. Yeesu don huuwa bee Ruuhu Ceniido, don hokka dokke ruuhu haa terde banndu, ngam kuugal ekklessiya.

DOKKE RUUHI

Dokke ruuhu ko kuude (kuude, kuude, kuude malla kuude) de aan, bana tergal banndu Almasiihu, huuwata. Yeew Roma'en 12:3-8. Dokke ruuhu ngonaa talande. Hay be ngoondinaani ina njogii doole kono dokke ruuhu ina ndokkee tan ko Kerecee'en. Dokke ruuhu ngonaa sifaaji neddaagal (muñal, yoyre, moyyere). Dokkal Piyeer e Pol woni nulaabe - be mari dokkal gootal amma be mari gikkuuji feere-feere.

Tesko: Nokkuuji dokke de njiylotoden e ndee doo jannde ko dokke duumotoode, de ngonaa kaawisaaji, wonaa dokke de ngonaa kaawisaaji, de kaalden e 1 Korintu 12.

Kala tergal eklesiya ina jogii nafoore. Gooto heen fof ina haani. Ina gasa tawa ada sikki "mi wonaa waajotoodo walla jannginoowo. Banndu nduu haajaani mi." Hol no eklesiya wonata so tawii gooto fof ina wada ko wayi no? Joomiraawo noddtaa moye fuu ngam wadugo ko gootel woni, naa moye fuu mari kuugal gootal nder ekklessiya. Ruuhu Ceniido hokkata kala tergal nder banndu Almasiihu kuude bana no banndu man mari haaje. Joomiraacfo, ko kanko woni hoore, ina anndi no banndu nduu yubbiniirta. O hokki banndu man kuude feere-feere ngam hokkugo haaje ekklessiya fuu.

HOL MI WONI E TERNDE ALMASIIH?

Ko dum woni naamnal ngal gooto e men kala foti naamnaade. Hol no mbaawir mi anndude ko woni golle de Alla rokki mi? Alkawal Kesal hokkay limngal limngal laabi ngam anndugo dokkal ruuhu. Won e laabi cifaadi les dñi kono di potaani jogaade konngol cakkitiingol e dow ndee

tobbere. Ina foti siftoreede wonde faandaare doo wonaa tan ko yeewde hol ko woni dokke men keertiide (hono no feere ndee woniri nii) kono ko yiytude ko Alla felliti dokke men. Ciftoren wonde Alla (Almasiihu, Ruuhu) "Alla wadfi terde dee kala e nder banndu nduu no yidiri" - 1 Korintu'en 12:18. Ko deedoo gefe mbaawi wallude ma jaabaade ndee naamndal e hoore maa.

1. Wontude Kerecee'en: Dum ina laabi sabu dokke ruuhuyankooje ko Alla rokkata terde banndu. Wonaa talande kono ko golle walla golle terde banndu Almasiihu.

2. Wadtu hoore maa fof e juude Alla: Dum ko kuulal laabtungal, ngal fotnoo wadeede e tuubgol maa e Almasiihu, ngal ina haani hesditineede sahaa kala. Wi'u Allah bee bernde ma fuu bana Esaaya wi'i: "Ko miin, Joomiraawo, neldu am." Esaaya 6:8. So en njabaani Joomiraawo huutoraade en e no o yidiri, en njidaa naamnaade mo ko o yidi en mbaada.

3. Duwaawu: Ada anndi Alla ina jogii faandaare e maa e nder banndu Almasiihu ko dum wadfi jooni tan naamndo-daa mo o holla ma ko woni, nganndaa o jaaboto sabu ko dum yidde makko. Janngu e miijo Jabuura 25:12. "To neddo kuldo Joomiraawo, o hollan mo laawol ngol o foti subugo." Ada waawi naamnaade miijo wodbe kono burdo laabtude naamnaade ko Hooreejo eklesiya.

4. Miijo Haajuji Eklesiya: Piyeer wi'i en bee laabdum dow en don mari haaje huuwugo dokke men ngam kuugal ko'e amin bana ardiibe mo'ere Allah feere-feere (I Piyeer 4:10). Dokke ko ministeeruuji walla golle. Gollaade ko heblude haaju. Faandaare dokke de naa ngam wallugo yimbe ammaa ngam hebugo haaje ngam maajum doole en ndaara haaje ekklessiya. Ina jeyaa e ko buri wallude en, yellitde bernde e aada maccudo. Dokke ruuhu ko kuude de terde de Yeesu noddii ngam huuwugo bee laawol feere.

5. Yiytu doggol dokke nder Alkawal Kesal: Ada foti fuddaade miijaade ko Alla inniri gollal. Dee doggol ina poti rokkude on miijo. Yeew Roomnaabe 12:3-8; Mi Kor. 12:28; Efesu'en 4:11, 12; Mi Piyeer: 10, 11.

Won e yeruuji dokke, ministeeruuji, e nder NT -ina heen ko juuti walla ko kaawisaaji:

- Maccudo (1 Piyeer 4:11; Roomnaabe 12:7)
- Jannginoowo (1 Korintu'en 12:28; Roma'en 12:7; 2 Timote 1:11)
- Wasiyaaji (Roomnaabe 12:8)
- Gooto dokkudo (Roomnaabe 12:8)
- Gooto hokkudo ballal/ballal (Roomnaabe 12:8; I Korintu'en 12:28)
- Gooto yurmeende (Roomnaabe 12:8)
- Ardiido (1 Korintiyankoobe 12:28)
- Gaynaako, Pastor, Biskop (Kuude Nelaabe 20:28; Efesu'en 4:11; I Timote 3:1, 2; Tiitu 1:5, 7)
- Linjiila, Waajoowo, golloowo (1 Korintiyankoobe 9:16, 17; Efesu'en 4:11, 2 Piyeer 2:5; 1 Timote 4:6; 2 Timote 1:11)
- Diina (1 Timote 3:8)

E nder dee gefe fof, ina woodi gefe keewde de mbaaw-daa gollanaade Joomiraawo. Bana

sappinol:

- Wasiyaaji ko adii dewgal e/walla dewgal,
- Yubbinde golle pelle sukaabe,
- Yimre e yanaande,
- Binndoowo Eklesiya
- Pewjande Nyaamdu Joomiraawo
- Wadde Bulletin Eklesiya

(Woto limtu limngal ngal. Woodi limngal duudgal nder Alkawal Kesal dow dokke ruuhu'en malla kuude nder ekklessiya nden boo de nanndaay. De fuu don feerootiri. Dum don wadda en miijaago dow doggol dokke woore don mari. To en don laara dow dokke de'e fuu (ministries, functions) woni services e that the to meetn needn dokke ina mbaawi juutde no doggol haajuuji eklesiyaaaji dii nii, eden poti yaajnaade nokkuuji men gollordfi dii ngam yeewde ko haani wadeede ko wadaaka.)

6. Yiylo Fartaŋgeji ngam golloraade: No njiyruɗaa aada golloraade nii, aɗa waawi kadi fuddoraade jaaynde dame de Alla udditani ma ngam golloraade. No wakkati yahrata aɗa waawi fuddaade yi'de laawol ngol o ardii ma ngol, siftor wonde dokke ko golle de terde dee noddiri lisaa ngam huutoraade dum e mbaadi keeriindi. Enen fof eden poti gollude kono ina woodi golloobe (diacons) e nder ekkol. Enen fof eden poti waajaade kono ina woodi waajotoobe e nder ekkol. Enen fof eden poti yurmeende kono ina woodi Kerecee'en huutortoobe ngal gollal e mbaadi keeriindi. Enen fof eden poti wallitde kono won heen jogiibe ngaal dokkal ngal. Enen fof eden poti toppitondirde kono won heen ko gaynaako

En mbaawi jeyeede e sarwisaaji keewɗi kono won sarwisaaji di won heen teentini noddaango. Ko deen ngonni "dokke" men. Naamnal potngal doo wonaa "Joom am, hol ko njiddaa mi wadde?", kono ko "Joom am, hol gollal njiddaa mi halfinaade hoore am walla mido teskii?" Ko wayi no almuudo janngudo fannuuji keewɗi kono "majors" e fannu gooto.

7. Dabbugo Ardungal diga Ardungal Ekklessiya: Efesu'en 4:11, 12 wi'i dokke de'e don hokka ekklessiya ngam hebugo seniibe. Huutoro no moyyi deen dokke ardaade.

8. Yettu Ebboore ndee: A torii Joomiraawo, a yeewti doggol kuude nder NT, a teskiima haaje ekklessiya de Joomiraawo waddi haa hakkiilo maada nden boo a waawan wadugo yidde nder maada ngam timminki. A teskiima Alla ina uddita dame fartaŋgeji sahaa kala e nder nokkuuji godɗi kadi a haaldii e ardorde e nder ekkol. E bernde welnde, ina ñaagoo Joomiraawo e bernde laabnde yoo o accu on nji'a ko woni ko o jogii ngam on mbaada. Yettu ebboore ndee, jokku e ko Joomiraawo yidi aɗa wada.

Got miijo ngo? Yahdu e laabi dokkaadi dii. Fudɗan huuwugo Joomiraawo bee huuwugo dokkal mon ngam ko'e maako bana ardiibe mo'ere Allah feere-feere. Yoo Joomiraawo barkin ma e kala ko moyyi ko njicfaa wafde.

Naamne

1. Kala tergal eklesiya ina jogii golle de o foti wadde.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Dokke (golle) waajaade, durnude e waajaade buri golle godde.
Goonga ____ Fenaande ____
3. Ruuhu Ceniido hokkata kala tergal fuu kuude (golle) bana no haani banndu Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____
4. Alkawal Kesal hokki doggol kuude de Allah dabbitsi Masiihin'ko'en ngam be ngada.
Goonga ____ Fenaande ____
5. Ko adii nde gollal wadata e juude Kerecee'en, ko maa hooreejo eklesiya hokka dum yamiroore.
Goonga ____ Fenaande ____

DATAL 5- JIBINDE KOYRE MAA E RUUHI

Jannde 10

WONDE 'BIBBE E KEEWDE

Guurdi ina keewi koye mum en. Cukalel ngel jibinaa e gidli jibnaabe mum ina mawna, booyaani ko ñalawma oo ari ngam o ruttoo e golle dee. Alla wiyi Aadama e Hawaa: "Njibee, keewee." En ngoni doo hannde ko sabu ndee barke ummoraade e Alla. E nder nguurndam ruuhu, yamiroore ndee kadi ko "Njibinee, keewnee." A jibinaama, a wuuri ko e faandaare jibinde hoore maa e ruuhu. Almuɓbe ko wadde almuɓbe.

"Kala caldi nder am di ndarnaaki bibbe, o don ta'a, kala caldi di ndarnaaki bibbe, o don ta'a ngam di beyda bibbe." (Yuuhanna 15:2)

"Njehee, mbaɗon leyyi dii fof almuɓbe am. (Matiyo 28:19)

"Kono aawdi ndi aawdi mum woni e leydi moyyiri ndi, woni nanoowo konngol ngol, faami dum, rimɗini bibbe, rimɗini: won heen laabi teemedere, won heen capande jeegom, won heen capande tati." (Matiyo 13:23)

KUULAL "KEW'BAL".

Mbele ada waawi miijaade no ekkol mawnirra so tawii tergal kala ina jibina hoore mum laabi 30, 60 walla 100? Maa won ko fanniyanke! Ko buri welde ko yiyde batte mum so tawii kala almuudo Almasiihu ina wada ko famdi fof almuudo gooto keso hitaande kala, tawa noon, e oon sahaa, ina wada ko nanndi heen. Yeewee no kuutorgal coftal balli gollortoo : So a buubtii ndeedoo lefol ngol njannkata, teddeendi maggol ina yaha laabi didi (gila 3/256 inch haa 3/128 inch). Follirde nde laabi 10, teddeendi mayre wonata ko 12 inch. Ko buri haawnaade heen ko so ada waawi follude ndeedoo deftere laabi 39, tooweeki mayre ina bura wodɗude leydi e lewru ! Ada waawi yeewtaade dum e hiisawal. Ko duum woni mbaydi keewal.

KOYDOL EKLESIA:

Eden njidfi waylude ndee renndo fof, gila e burnde famdude haa e burnde mawnude. Min njidfi ko wadde mboddi ndi wuurda e mbaalu. Maa en njii lewndu nduu ina lelii e ngaari ndii. Cukalel ngel maa fij sara buubri mboddi ndii. "Be bonnataa, be halkataa dow hooseere am ceniinde fuu, ngam lesdi hebbi anndal Jawmiraawo bana ndiyam suddi maayo..." (Jangu Esaaya 11)

Mbele a meedii miijaade wuurde e aduna mo tiitoonde mum alaa ko woni e mum so wonaa warngooji, wuybe walla fitinaaji ? Filmuuji e teleeji di ngalaa porno? Laabi di ngalaa ñaawoobe? Njulaagu tawa huutoraaka ? Cuudi di ngalaa jiibru, hareeji walla janfaaji ? Kodkiiji di ngalaa barkeeji, yaroobe, addinaabe ? "Ada hoyda", goddo wiya. "Eklesiya man miskineebe, sukaabe e pamarbe. En mbaawaa." Kono, so tawiino ko en heewbe, aldube, doole, jogiibe duubi 1 000, haa jooni en mbaawaano. Maa dum wade tan e baawde Alla. Seerndi koydi e goonga ko Alla.

So duum bennii hol no koydol men ngol waawirta feeñde? Wonaa e doole walla doole konu walla politik. Kabirgal men ko Linjiila. Enen ngoni leñol (ekkesiya) ngol ndarni ngam ittude aduna oo e nder nibbere, naatde e annoore kaayeeñire nde lisaa-al-Masiihu.

Aan, Kerecee'en keso, ada foti jogaade gite beydagol. Hono no yeru kaayitaaji limtaadi laabi 39 ina njottoo lewru, so tawii kala Kerecee'en ina beyda hoore mum laawol gootol e hitaande kala, hay e nder nguurndam mum ina waawi wonde miliyaaruuji almubbe Almasiihu e dow leydi. Ngoldoo miijo keewal ina foti luulndaade en e gede keewde.

BIDDO DOO KOYDOL BURI LIMMOORE

Ko adii fof, ngool yiitere ina rokka semmbe e yarlitaare. Wadde mbaaden dum! Mbaylen oo aduna, renndo men, ngaddan miliyojaaji e kisu ngol e ganndal Bii Alla. Pudforo-don dum jooni!

Didabere, ndee doo yi'annde hollirta en no hakkille lisaa wadiri ngam habaade aduna.

"Ko nan-daa e am e seedtiibe heewbe, hokku dum yimbe goonjinbe, waawbe jannginde wofbe kadi." (2 Timote 2:2)

"Mi tori ngam be'e tan, ammaa ngam nuddinbe am bee wolde mabbe." (Yuuhanna 17:20)

"Njehee, mbaadon leyyi dii fof almubbe am, lootee be e innde Baaba e Biddo e Ruuhu Ceniido, njanninee be dooftaade ko njamiri on koo fof, mido wondi e mon haa abada haa timmoode aduna." Aamiin...." (Matiyo 28:19-20)

Ko dum woni peeje lisaa: almubbe wadde almubbe wofbe, jannginde beedoo almubbe kesi wadde ko nanndi heen.

Linjiila wuro mon wadataako bee goddo mardo neddaaku cemmbiddum, mardo ceede mawde, mardo konu Ph.Ds nder diina. Nde fawaaki e mahaade, e kaalis, walla e njubbudi yellitiindi no feewi. Ko dum wadata so a rokkii hoolaare maa e neddo goddo e mbaadi maa keeriindi, laabtundi, laabtundi, yamirde oo neddo yo yah wadde noon. Ko noon laamu Alla yahrata gila e keerol aduna

haa e keerol aduna.

Tatabol ngol, ngol doo yi'annde keewal hollirta en ko foti wonde almuudo e wadde almuudo. En lootataa yimbe tan. E nder Matiyo 28:19 lisaa yamiri almuube mum yo lootu yimbe wonbe almuube. Feere ndee ko kala neddo ina foti rewde lisaa. Eey, woodi ardiibe nder ekklessiya - mawbe, linjiila'en, jannginoobe. kono peeje lisaa ko yoo kala necfco beydu heen hakkille mum haa timma ngam rewde mo e wonde hono makko. Maanaa lootgol goonga ko "yimbe tuubiibe"; yimbe maaybe e hoore mum e bakkaat, mberlaa e nder dental e Almasiihu, ummitinaama ngam yahde e nguurndam kesam. Lootgol firti ko jibineede keso e nder nguurndam kesam.

ON WAAWA FUD'DUDE JOONI!

Wadde ko mbaawdaa fof, Joomiraawo ina wallita ma haa bura yellitaade. Naftorodee fartaŋgeji dii fof; so e nder galle maa, e hoddiibe, sehilaabe walla gollodiibe. E nder jeewte neddo, waaju e yeeso yimbe, golle moyye, fawaade e dokke e fartaŋgeji di Alla rokkata on. Fuddoraade jooni huutoraade ndee yi'annde mawnde e beydagol. "Almasiihu Yeesu wari haa duniyaaru ngam hisnugo hakke'en..." (I Timote 1:15). Siftor: ada woodi e oo aduna no Kerecee'en nii ngam timminde faandaare wootere tigi.

Demde

1. Alla acci bayyinaango haala Chris ka dow jam ngam be Allah wadi nder ekklessiya maako.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Teffobe ekklessiya Almasiihu doole don cemmbidina ngam ittugo duniyaaru diga nibbere hakke, nastina be nder jayngol kaayeefiwol Yeesu Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____
3. Linjiila ko neddo jogiido...
  - a. ____ Neddaagal karismatik
  - b. ____ Ngalu kaalis mawngu
  - c. ____ Diineeji janngudi no feewi
  - d. ____ Bibbe Almasiihu Kerecee'en
4. Ngam linjiila heba nafoore ina foti wonde
  - a. ____ Maadi eklesiya
  - b. ____ Kaalis keewdo
  - c. ____ Njubbudu yubbo
  - d. ____ Ko limtaa dow koo fof
  - e. ____ Bayyinaango maayde, wirwirnde, ummital Almasiihu
5. Ko adii nde neddo waawata wonde Kerecee'en ko maa be...
  - a. ____ Adii wonde almuudo
  - b. ____ Jab Almasiihu bana Allah nder banndu neddo
  - c. ____ Doofto janngirde makko e maayde e nguurndam bakkaat
  - d. ____ Wadde wirneede caggal maayde e nder buubri ndiyam
  - e. ____ Ummitinaama bee Allah, o watti mo nder laamu Almasiihu
  - f. ____ Ko limtaa dow koo fof
  - g. ____ a, b e c

Jannde 11

LIISAA KO JOOMIRAADO!

"So a anndinii e hunnduko maa ko lisaa woni Joomiraacfo, a googcfinii e 6ernde maa wonde Alla umminii mo e maayde, a hisnat..." (Roomnaabe 10:9)

"...ngam koppi fuu, wonbe dow asama, wonbe dow lesdi, wonbe les lesdi fuu, sujja innde Yeesu, ngam demngal fuu jaba dow Yeesu Almasiihu woni Joomiraawo, ngam teddungal Allah Baaba." (Filipiyankoobe 2:10-11)

"Baawde fof ndokkaama mi to asamaan e dow leydi." (Matiyo 28:18-20)

HOL KO FIRTATA NODDIRDE LIISAA "JOOMIRAADO"?

Firti ko kanko woni Laamdo, Arannde, Laamdo burdo toowde, Jaagorgal, Laamdo, Baawdo, Laamdo, Hooreejo. Ko O haali koo ina yaha. O subaaki tan walla o wasiyaaki. Lisaa yamiri, winndere ndee fof dooftii. Hedto no lisaa haaldirta e yimbe, e jinneeji haa e tagoore ndee e jaabawuuli mum en:

- Marku 1:17 - To Simon e Andere: "Ngaree tokku am". "Doon e doon be ngoppi laylayti mabbe, be ndewi e makko."
- Marku 5:41 - E bidde debbo Yayirus maaydo: "Bojel, mido wi'a ma ummo". -Doon e doon suka debbo oo ummii, yahi.
- Yuhanna 11:43 - E Laajarus nder yanaande: "Yaltu". "Maaydo oo yalti ina habbaa e juude e koyde."
- Marku 9:25 - E ruuhu bondo oo: "Yaltu e makko, taa naata e makko kadi." "Ruuhu yalti e makko."
- Marku 5:8 - E jinne oo: "Yaltu e gorko oo, ruuhu mbondo oo! Ndeen jinneeji bondi dii njalti."
- Marku 1:41 - E ñawdo oo: "Labbin". "Doon e doon ñawu nguu yalti e makko, o laabi."
- Marku 2:11 - E oon 6icfco 6aleejo: "Ummo, 6ettu leeso maa, njahaa galle maa". "Doon e doon o ummii, o yetti leeso makko, o yalti e yeeso mabbe fof."
- Marku 2:14 - E Lewi, jom jawdi: "Tokku am". "O ummii, o rewi e makko."
- Marku 4:39 - E henndu e buubol: "Deyyu, deyyu". "Henndu nduu dartii, deeyre mawnde wadi."

Joomiraawo walaa haaje yamugo. O alaa e sago o wi'a "Etoo". O yamiri kadi yimbe fof ina poti dooftaade!

EN FOF EN NGURDI E LAAMU GOOTOL E LAAMU 'DIDI

Ko laamu Niwre walla laamu Annoore. Ko e subaade men kadi alaa hakkunde. E nder laamu Niwre, gooto fof ina wada ko yidi. Ndimaagu timmungu ina woodi. Ko wayi no kapiteen laana ndiwoowa ina anndi: "Min njippiima e ñoral. Ina woodi buubol mawngol e nder laana kaa, ko

juuti min njippii haa les maayo. Ko heddi koo, alaa laanaaji nguurdam. Mo woni kala ina waawi wadde no yidiri. Been wonbe e kalaas ina mbaawi arde e dow 2nd. Hay gooto fotani yobde hay huunde Ñaamdu e nder restora oo fof ko e juude maa timmudo Ada waawi fiyde basket e nder suudu ñamri so ada yidi buubnude denndaangal taye e gilaasiji.

Jooni noon won heen ina mbaawi miijaade : "Ko kapiteen moyyo, omo dacca en mbaada kala ko njid-den wadde." Kono booyaani, kambe fof be maaya e les maayo. Ko noon ne kadi, e nder laamu ni66ere, sariya gooto tan woodi: "Wacf ko njicfcaa: Addiiji, 6amtaare, 6amtaare, 6amtaare, 6amtaare, mawnikinaare, 6amtaare, 6amtaare, ñawannde... Ada sikki ko aan woni laamdo laamu maa tokooso kono ada ardii e ruuhu oo e sooth of the la yite!

Kono ina woodi laamu godngu: (Koloosi 1:13) "(Alla) hisni en e doole ni66ere, o wayli en e laamu Biddo gido makko." Hisnude firti ko en njippiima e laana halkaare buubka, en mbaadtaa e laana ngodka, laamu ngodngu. Ndee laamu Annoore kadi ina jogii sariya gooto tan - wadde kala ko Laamdo lisaa yamiri.

E nder laamu ni66ere, moni kala wadata ko yidde mum. E nder laamu annoore, gooto fof ina wada yidde laamdo lisaa. Laabi tati ngalaa - butti, yaajdi e hakkundeeji. Ko didi tan ngoni. lisa woni Joomiraawo!

JOOMIRAA'DO KO HAANI TOWFTAAD

lisaa ko Joomiraacfo; dum noon, ada foti dooftaade mo e kala huunde. Alaa fof feere wodnde. Mido foti dooftaade mo walla mido foti jabde wonde lisaa wonaa Joomiraawo am.

Yeru, yeewen haala yaafuya. E nder Matiyo 6:14, 15, lisaa wiya tan e almu66e mum: "So on njaafiima yimbe aybeeji mum en, Baaba mon gondo dow asamaan oo kadi yaafoto on. Ammaa so on njaafataa yimbe aybeeji mabbe, Baaba mon kadi yaafataa aybeeji mon." lisa wasiyaaki, o naamnaaki, o subaaki, o rokki almu66e makko ultimatium! "So a yaafnaaki, a yaafataa." Joofgol yeewtere ndee! Wakati! Wonaa cubal. Joomiraacfo wiyaani tan ko ina wacfi walla ina weli yaafnaade. O ñaagaaki: "Eden njoba Alla no feewi." "Dum ina moyyi." "Ko noon ne kadi ina weli yaafnaade." "Ada daanoo no feewi." "Ada weltoo no feewi so a yaafiima." lisaa wiya "wad dum walla a majji". Jooni noon so o wadtii dum noon, ko maa min pellita. Mbele en mbaadat walla en mbaadataa? Daartol men haa abada fawii ko e pellital men. En mbaawi yeewtidde e haala yaafuya haa abada. En mbaawi rokkude sababuuji caggal sababuuji ngam waasde yaafnaade kono hol ko lisaa wiya? lisaa ko Joomiraawo! Mbele en dooftotoo mo walla en kabaaki e makko?

LIISAA KO JOOMIRAA'DO SABU O SODI MEN!

"Ngam on soodaama bee ceede mawde, ngam maajum teddinee Allah bee balli mon e ruuhu mon, di Allah jeyi." (I Korintiyankoobe 6:20). Hol mo O soodi en? Gila e joom men booydo, Ibliis. Hol coggu ngu O yobi? O soodi en bee yiyam maako. (Kuude Nelaabe 20:28)

Min ngoni "doulos" (maccube) Joomiraawo Yeesu Almasiihu. Wonaa doole e amen. Kono en cubiima e yidde men dooftaade Laamdo laambe e Joomiraawo joom en ngam dadde e tikkere Alla e bakkaat men e naftoraade nguurdam keewdam dam o rokkata en. Ko goonga, O

nanndaani e been jom en jiyaabe tooñoobe, tooñoobe jiyaabe mum en. Joomiraacfo men ina faarnoroo tan ko moyyere men duumiinde.

Eden poti wadde yidde makko, wonaa yidde men. E oon sahaa maccudo oo yidaa mettinde joom mum e hay huunde, sabu kulol tikkere mum. Joomiraacfo men ina moyyi, ina moyyi ko cfuum wacfi ezen njicfi weltinde mo e kala ko mbacfcfen. E nder nguurndam galle men, mbaɗen ko o yidi. Gorko, yidde e tokkatee rewbe mon bana Almasiihu yidiri e maayi ngam ekklessiya maako. Rewbe, dowtan worbe mon bana Joomiraawo Yeesu, janngine bikkon mon nder kulol Joomiraawo. Bibbe, teddinee e dooftodee jibnaabe mon no teddirinton e dooftodon Almasiihu. Mawbe, mbaɗon golloobe mon no mawɗo mon, lisaa wadirta on nii. Gollotoobe, gollan mawɗo mon no lisaa yobata njobdi mon nii. Gollo e nuundal, mbaɗaa golle burde moyyude de mbaawɗaa. "Ko mbaɗaton fof, mbaɗon dum e bernde mon, hono no Joomiraawo nii, wonaa yimbe." (Koloosi'en 3:23)

Naamne

1. Kala neddo maa e nder aduna hee walla haa abada jabde wonde lisaa-al-Masiihu ko Joomiraawo.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Laamu fuu hokkaama Yeesu, Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____
3. No foti laamuuji ruuhu ina ngoodi
  - a. ____ Gootel
  - b. ____ Didi
  - c. ____ Jur
4. Been wonbe e Laamu Annoore gooto ina wada
  - a. Yidde makko
  - b. Yidde Alla
5. Nde tawnoo Almasiihu soodi wonbe e eklesiya mum ko kambe poti wadde
  - a. ____ Ko be cikkata ina haani
  - b. ____ Janngu konngol makko ngam anndude yidde makko
  - c. ____ Naamndo hooreejo diina ko Almasiihu yidi
  - d. ____ Dadndu haa Almasiihu haalda e mabbe no haanirta nii

Jannde 12

AN WONI MACCOWO MAKKO

Hay so tawii "doulos" firti ko "maccudo", so en njanngii no lisaa huutoriri konngol ngol, haa teenti noon e nder tinndi, en teskiima wonde o teentini golle deedoo maccube. Maccube Joomiraawo ngonaano "robooji" gollotoodi e masiqaaji, tawa alaa miijo mum en walla ebboore mum en. Ko wonaa cfuum, maccube 6e lisaa haali 6ee ko yim6e hool6e 6e Joomiraacfo acciri jawdi mum nde o yahata ndee. Ko dum woni darnde men - maccube Joomiraawo men lisaa-al-Masiihu. Ko en yimbe be Alla halfini jawdi mum. Jogaade lisaa ko Joomiraacfo maa firti ko a 6icfco (ndee cfoo to66ere ina wiyee "cfcfo" sabu ko en "cfcfo"), gorko kalfinaado, gardiido gede jeyaade e Alla.

Tesko-dee won e gede de Alla halfini on.

CEEDE

E goonga, hay huunde jeyaaka e men. Huunde fof ko Alla jeyi, kono o yamirii en toppitaade ko jeyi mo. Dum jiidaa e ngalu men (gede men, njobdeele ekn). Tesko-den deedoo goongaaji deftere nde:

- Jabuura 24:1 "Leydi e ko woni e mum fof ko Joomiraawo jeyi dum."
- Haggai 2:8 "'Kaalis ko miin, kanje ko miin,' ko noon Joomiraawo baawdo wi'i..."
- Kuude Nelaabe 4:32 "Ko heewi e goondinbe bee ngoni ko e bernde wootere e bernde wootere, hay gooto wiyataa ko jeyi mum ko jeyi mum, kono ko kambe fof be kawri..."

So a miijiima rokkude Joomiraawo kaalis maa, siftor kuulal mawngal. Ko adii nde ndokkataa Alla huunde, adii fof ko rokkude hoore maa e makko.

- II Korintu'en 8:5 "Naa bana no min tammi tan, ammaa be hokki ko'e mabbe Joomiraawo, baawo man bee yidde Allah..."
- Roma'en 12:1 "Bandiraabe, mi don toro on ngam yurmeende Allah, on hokka balli mon bana kirse guurdo, ceniidum, jaboowo Allah, dum woni kuugal mon ngal don mari haaje."

Alla ina yidi dokkudo e weltaare(2 Korintiyankoobe 9:7). Miijo-dee gorko jahdo njillu, warti ina jogii dokkal wonande debbo mum. O ari galle, o werlii dokkal ngal e dow leeso, o wi'i - "Yettu, ko maa!" Mbele debbo oo ina yidi dum? So yumma maa gido oo arii ñaamde e galle maa, ada rokka dum ko heddii walla ada rokka dum ko buri moyyude? Ko noon ne kadi, ndokku ngam yidde Joomiraawo so wonaa duum Alla weltoto e sadak maa.

Alla Barkinii Dokkudo Yaafuya. Janngu II Taariha 31:10, Malaki 3:10, e II Korintiyankoobe 9:6. Alla ina yoba 10 000% e riiba e njulaagu nguu. (Matiyo 19:27-29)

Alla itta barke e mo yaawi. Janngu Malaki 3:8-9 e Kuude Nelaabe 5:1-11.

Dokkugol ina buri jabbaade Kuude Nelaabe 20:35. Won e yimbe ina kuli haalde ko heewi e mooftirgel ngel sabu be njidaa bonnude ngel. Won e diineeji nanndi tan ko e dañde ngalu yimbe. Kono, woto ngujjan barke e wallitoobe. Jabbudu tawa rokkaani, wontaa barke no kebdoo, rokkii nii.

Hol no foti ko pot-mi rokkude?E nder sariya Muusaa, Yahuuda ina hokka 10% - sappobal. Sariya Muusaa don huutinira jooni (Galaatiya'en 3:24-25), ammaa nder Alkawal Kesal, don huutiniree. Ina woodi ratio : jogiido ko buri, rokka ko buri, jogiido ko famdi, rokka ko famdi (I Korintu 16:2). Alaa teemedere tod'aa kono naamnal ngal ko: Mbele Alla ina weltini ma ko buri Yahuuda walla ko famdi? Laabi hokkugo don duuda: moobgal ekklessiya, kuugal sadaka nder kuugal, sadakaaji feere-feere e ko nanndi bee maajum.

So a wiyii ada rokka ko heewi so ada aldi, ndeen janngu rokkude ko heewi tawa ada woni miskiino. Luuka 16:10

WAKATI

Waktu ko huunde tan nde Alla rokkata yimbe fof fotde : gooto fof ina jogii waktuuji 24 e ñalawma.

Ko Bibel wi'i dow kuugal wakkati;

- Jabuura 90:12 - anndu nguurndam ina juuti; wuurdu e hakkille.
- Yuhanna 9:4 - huutoro wakkati mo njogidaa, ngam wadde golle Joomiraawo. Ina ara sahaa mo fartaŋge alaa.
- Efesu'en 5:15-17 - Yahdu bee hakkilo nder hikma, soodugo wakkati. Won hakkille, huutoro wakkati ma ngam wadugo ko Allah yidi.
- Koloosi 4:5 - Naftoroodee fartaŋgeji di.

No Fillirta Ñalawma Ma

- Resndu wakkati ngam wondugo haa yeeso Allah - yettoore, duwaawu, e janngugo
- Resndo waktu ngam besngu maa - ngam haaldude, e weltaade
- Resndo wakkati ngam ekklessiya - ngam janngugo, wolwugo, e kuugal
- Resndu wakkati ngam hoore ma- fijirde, jangirde, e jangirde
- Resndu wakkati ngam wobbe - haa teenŋi e majjube e be ngalaa haaje
- Resndo waktu ngam peewnugol - wadde yeewndo yontere nde
- Resndo wakkati ngam huuwugo Allah - timmin kuugal ma

So tawii e nder yontere en njogii : waktuuji 168 ustude 56 ngam daanaade, ustude 40 ngam golle, ustude 24 ngam ñaamde e lootde, duum heddotoo tan ko 48 ngam deen golle godde.

Abuses e Waktu

Laabi e jiibru - II Tesalonik'en 3:11

"Hakkille mo walaa kuugal woni kuugal Ibiliisa" - Laaru I Timote 5:13, 14

Yi'annde Kerecee'en: Roma'en 12:1, 2 - Ko ngonden fuu e ko en mari fuu (haa wakkati) dum jeyi Allah nden boo en don hokka mo ko'e men bana sadakaaji guurdi. Nii woni, kala golle jooni ina njogii maanaa keso. Kala ko mbaɗaten e sahaa men ina foti yeewteede e dow duum. Kala gollal ina foti jogaade faandaare feewde e Alla. So tawii ko daanaade, golloraade, ñaamde, lootaade, labbinde galle, wadde pijirlooji, weltinde, ñaamde, haalde ; dum fof ko e nguurndam Kerecee'en gondam e Alla ardii, buubdam.

Linjiila

lisa hooti haa Asama, duniyaaru haa jooni waawaaka linjiila. O acci dum e juude almubbe makko. Kuude Nelaabe 1:1 ina haala ko lisaa fuddii. Ko O fuddii ko yoo en njokku. Kadi no woniri e tinndinoore Talentaaji (Matiyo 25:14-30), Joomiraacfo oo maa artu, gooto fof ina foti hollude no 6e kuutorii ko lisaa acciri 6e. Minen ko min ardiibe Linjiila. Enen ngoni halfinaabe renndinde ndee linjiila e aduna.

Naamne

1. Maccudo koolaado ina toppitoo jawdi joom mum
Goonga ____ Fenaande ____
2. Hol jawdi neddo ina foti rokkude Alla

- a. ____ Ceede
  - b. ____ Wakati
  - c. ____ Be hoore
  - d. ____ Ko limtaa dow koo fof
3. Alla ina yidi welbe weltaade e rokkude mo.
Goonga ____ Fenaande ____
4. Alla buri welde e...
- a. ____ Njaru kaalis mo nedfo hokkata
  - b. ____ Dokkude ko yalti e golle walla yamiroore
  - c. ____ Kala dokkal ummoraade e yidde weltinde Alla
5. Jawdi burndi mawndi ndi Alla hokki necfcfo ko Linjiila Almasiihu
Goonga ____ Fenaande ____

Jannde 13

JIBINANDE KERISTYANJI GOONGA

KUULAL JIBINANDE. Won e widtoobe njiyti aawdi gawri e nder weendu to Arizona, ndu Inndonaabe ngoppi e nder weendu nduu, teeminande ko adii duum. Nde wonnoo nde reenaama no moyyi, aawdi ndii aawaa. Hol ko cikku-daa wadi? Mbele nde yaltinii maaro walla alkamaari walla potal? Ko goonga wonaa noon! Ndeen aawdi gawri ina wadi gawri.

Won e yimbe njiyti Alkawal Kesal, winndaangal ko ina wona duubi 2 000 jooni. Be udditi, be janngi, be ngoongdini e doftii gede de be tawi e deftere nde. Ko salli? Mbele ko batte mum : Katolik en, Protestan en walla Ruuhuuji ? Ko goonga wonaa noon. Konngol Alla gonngol e nder hakkillaaji e berde yimbe, jibinii Kerecee'en, terde banndu Joomiraawo lisaa-al-Masiihu

Aawdi gawri ina wada gawri, aawdi alkama ina wada alkama, e aawdi Almasiihu, aawdi Alla (konngol Alla) ina wada Kerecee'en. Nde don wurtina ekklessiya Alkawal Kesal walaa goddum.

Kuulal jibinannde ko kuulal aawdi. Ngam rimdinki diina Masiihinjko'en goonga nder laabal e laabal, bana no Allah holliri nder Alkawal Kesal, doole waajaago wolde woore nde Allah waajata nder Alkawal Kesal. Faandaare amen ko wonde e kala sahaa jibinannde ko Alla yidi e fuddoode.

BIBL	KO	DEFTERE	JANNGIRDEEJI	ALLA
Alla wayi ko no naalanke fuddortoo ko miijo e nder hakkille mum. Miijo e yubbinde, omo wada heen natal haa won e defte njiylawu makko njiylotoo no moyyi e hakkille makko. Ndeen o wayli miijo ngoo e canddolindo pentol ngol e broos e kalaaji. O wadata hakkille ko e detal burngal famdude, so o gaynii, o yetta yeewndo e canngaaki, o weltoo ngam sosde ko o yidi tigi. No natal ngal woniri 6amtaare naalanke nii, Biibal ngal ko 6amtaare Alla. Ina hollita tigi ko Alla yidi feeñinde,	ina	janngina	timmudo	ko Alla yidi jannginde.

II Timote 3:16, 17 wi'i: "Bindi fuu don mari nafu ngam janngingo, ngam cemmbidinki, ngam cemmbidinki, ngam janngingo goongaaku, ngam nedfo Allah heba timmudum, ngam kuugal

boodngal fuu." Janngu kadi Marku 13:31; Yuhanna 12:48; I Korintiyankooɓe 14:37; Matiyo 7:24-27; Feññinaande 22:18, 19 e yeewde no Biibal woni deftere men ardotoonde ummoraade e Alla. So aɗa yidi anndude no hisnirtaa, aɗa foti ndaarde ɗum e nder deftere nde. So aɗa yidi anndude no nguurduda e nguurndam Kerecee'en aɗa foti ndaarde ɗum e nder deftere nde. So aɗa yidi anndude no eklesiya foti wonde, aɗa foti ndaarde ɗum e nder deftere nde.

Kuulal jibinannde tuugii ko e hoolaare wonde Biibal ngal ko konngol Alla, ngal hollirta ko njiimaandi men e gooncfinal men e gollal men, timmungal e kala ko ina haani men. Wonaa yidde Alla tan feeñnini; ko yidde makko fof feeñninaa e yimbe fof. Ina timmi!

Won e pelle diineeji tuugnii ko e miijo wonde yidde Alla ina wadi deftere nde, aadaaji e peeñɗi balɗe cakkitiide. Wodɓe ina njogii miijo wonde eklesiya teeminannde adannde ndee yaltii e goonga, ina haani ɗum moyyineede. Won e pelle ina njogii miijo wonde alaa ko woni heen so wonaa "Mo woni kala ina waawi wadde ko yidi" : "So a sikkii huunde ina moyyi, ndeen aɗa waawi wadde ɗum."

Kuulal jibinannde ina anndi wonde Alla hollitii yidde mum fof e ekkol. Ndee yidde ina tawee e Alkawal Kesal kadi en ngalaa hakke waylude ko Alla tabitini. Eden poti rewde yeru lisaa e kala huunde, eden poti wiyde Alla: "...wonaa yidde am, ko yidde maa wad". Luuka 22:42.

Konngol mawngol ngol woni: "NGARTEEW E BIBLE", walla no godɗo wi'iri: "Haal to Bibel haali e deyyu to Bibel deyyi." En ɗon mari haaje wartugo haa Bibel wakkati fuu to en ngidi rimɗinki diina Masiihinjo'en bana no Yeesu yidiri haa fuddam

TO	JIBINDE	KERISTIYAAJI	BIBLIK	INA	WADI
E nder jiiɓru mawndu e nder aduna diineeji hannde, won e yimbe ina mbaawi miijaade: "Waawaa jibinde diine kerecee en ɓooyɗo." Gooto fof ina jogii diine mum e geɗe mum e aadaaji mum. Mbele ko ɓooyi waylude ɗuum fof?					

Kono miijo-ɗee ɗoo: kala neɗɗo hannde ina waawi wonde Kerecee'en, jaboowo goonɗinal, gollal e janngingol hono no nulaabe e Kerecee'en teeminannde adannde ndee nii. Alaa e sago daranaade kala janɗe nde ummoraaki e deftere nde, walla jabbaade kala diine so wonaa banndu Almasiihu. Ko haani ko jogaade hakkille udditiino, Biibal udditiingal e bernde moyyere. E goonga, ina waawi jibinde eklesiya Almasiihu hannde. Cadeele goonga ɗee ko wuurde nguurndam ɗam Almasiihu holliri.

TEGGOL: Ina woodi faandaare tati e nder yidde jibinde Kerecee'en Alkawal Kesal: En njidi jibinde nguurndam Almasiihu e nder koye men. En njidi jibinde eklesiya no lisaa wadiri ɗum. En njidi jibinde koye men e wadde almubbe Almasiihu wodɓe.

Naamne

1. Linjiila Almasiihu tan woni ko waawi jibinde Kerecee'en.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Deftere nde woni wolde Allah nde ɗon mari yidde maako neɗɗo

- Goonga ____ Fenaande ____
3. Binndi dñi ko ngam...
    - a. ____ Jannginde
    - b. ____ Reentaade
    - c. ____ Ko feewnitde
    - d. ____ Ko limtaa dow koo fof
    - e. ____ b e c
  4. So a sikkii huunde ina moyyi ndeen maa weltin Alla e wadde dñm.
Goonga ____ Fenaande ____
  5. Hakkilo mabbitiingo, Biibal mabbitiidum, e bernde boodnde don rimdina Ekklessiya Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____

Jannde 14

WONDE TAN KERISTEEN

Aduna diine ina heewi jiiɓru kono wonaa Alla baɗɗo dñm. Yeesu Almasiihu wari ngam hollugo laawol ngol yahrata haa Baaba e laawol maako ngol jam, kawtal e yidde. Jiiɓru ina waɗa so yimbe ndartinii laawol Joomiraawo. Aadaaji, peccitagol, diineeji e janngirde aadee ina mbaawi suudde laawol Joomiraawo. Miijo-dee no won e yimbe mbiyata : "miin ko mi katolik", walla "miin ko mi protestan", walla "miin ko mi pentekostaal", ekn... Mbele ko noon woniri e nder deftere nde? Ko goonga wonaa noon. Ndeen noon, hol ko waɗi dñm foti wonde nii jooni? Mbele Alla ina weltii e uum fof? Hol ko waɗi en wonde tan Kerecee'en, huutoraade innde Almasiihu tan, alaa ko goddum?

Ngol jiiɓru e jiiɓru ina muusi yimbe heewbe. To bannge godɗo, ebe njiya fenaande, naafigaagal e huutoraade ko waɗata e innde "diine". To bannge godɗo, won ko haɗi be werlaade teddungal mabbe e Alla e Almasiihu. Be cikkata ko won e yimbe mbiyata diine koo, ko goonga ina wodɗi mawngu e moyyere Tagɗo men. E yimbe hono bee tan, lisaa rokkii ndee noddango: "Ngaree e am, onon fof liggotoobe e teddungal, mi rokka on foftere. Yettu jukkere am, njanngee e am, sabu mido newii, mido lesdini bernde, on kebat foftere e berde mon." (Matiyo 11:28, 29) .

Yettoore Alla, haa jooni lisaa ina noddala kala nedɗo yoo ar e makko. Ko waawi heen wonde fof, teddeendi teddundi ndii ina waawi wonde diine mo yimbe ɓeydi ɓeydaade walla nguurndam ɓurcfam tan ɓeydaade faayiida, lisaa ina noddala fof e makko. Wasiyaade, kono! O noddatala nedɗo ngam rewde walla tawtoorede diine walla diine. O noddatala jom en semmbeeji haa hoore maako,

Kuulal teentungal ko yiilaade e wadde ko lisaa, nulaabe mum e Kerecee'en adanbe ngonnoo e wadde (ko moyyi ko be mbaɗi wonaa ko boni, ko goonga). So en kuutoriima cfi e yeruuji, e nokkuuji worɓe hannde, en mbaawata heɓde peeje Alla asliije. Deftere "Kuude Nelaabe" don hokka habaru fuddam diina Masiihinjo'en. Janngu no gede dee ngonnoo e fuddoode:

"Nde be nani dñm, berde mabbe mbeltii, be mbi'i Piyeer e nulaabe wodbe bee: "Banndiraabe, hol ko min mbaɗata?"Ndeen Piyeer wi'i be: "Tuubee, gooto e mon fof lootee e innde lisaa-al-

Masiihu ngam yaafuye bakkatuuji mon. on keban dokkal Ruuhu Ceniido ... Ndeen jabbiibe konngol makko e weltaare lootaama; e oon ñalawma ko ina wona ujunnaaje tati yonki beydaama e mabbe." (Kuude Nelaabe 2:37-41) Ko dum woni waaju Linjiila gadano caggal maayde lisaa e ummital mum. To Urusaliima, ujunnaaje ujunnaaje Yahuuda en kawritii. lisaa, no o fodirnoo nii, neldi Ruuhu Ceniido ngam fuddaade waajaade Linjiila on, we as threusand the gospel hisnaama Jooni noon, nde Biibal wiyi, "be beydaama", neddo ina waawi naamnaade: "Hol diine be beydaa e nder Biibal ngal?"

E nder haala ka, deftere nde wi'i: "Ebe njokki e janningol nulaabe e nder kawtal mabbe, e feccude mburu e nder duwaawu... Ko noon be njokkiri ñalnde kala e berde goote e nder suudu dewal, e feccude mburu e nder galleeji, be ñaama nyaamdu mabbe e weltaare e laabal berde e duwaawu Alla e yimbe fof eklesiya nyalde fuu 6e 6e kisnetee" (Kuule 2:42-47) Kadi, naamndo hoore maa hol 6ee yim6e? Hol diine be beydaa heen?

Filip waajiri yimbe Samariya Yeesu. Heewbe "goongdini mo, lootaama, worbe e rewbe fof" (Kuule 8:5-13). Kadi, Filip waajii linjiila haa gorko Etiyopiyanke. O goondini, o lootaama, o jokki laawol makko e weltaare (Kuude Nelaabe 8:26-39). Ko noon kadi wonande Pool (Kuude Nelaabe 9:1-9 e 22:1-16), Lidiya (Kuude Nelaabe 16:11-15), gardiido kasoo (Kuude Nelaabe 16:25-34) e yimbe heewbe wodbe e nder Alkawal Kesal. E dee gede fof, hol ko beedoo yimbe ngonti ?

Jaabawol ngol ina laabi. Ko adii fof, ekkolaaji keewdi ngalaano e oon sahaa. E oon sahaa, hay gooto wontani katolik, baptiste, mormon walla ko nanndi heen. Diineeji ko peeje aadee e feccereeji di ngonaa e peeje Alla ngam soodtude (hisnude) neddo. Yimbe nanbe, nuddinbe e dwtaniibe Linjiila laati almubbe Yeesu (almubbe) malla Kerecee'en walaa ko buri dum. En njanggih e Kuude Nelaabe 11:26, "... Almubbe bee noddiraama Kerecee'en ko adii fof to Antiyokiya." Be boornii ko innde lisaa.

Bee yimbe fof ngonti tan ko Kerecee'en. Haalde goonga, be caliima huutoraade tiitoonde wodnde nde rokkataa teddungal Dandoowo mabbe. Wadi sahaa gooto, won banndiraabe etinooma wadde duum. Be cemmhidinaama e Pool no feewi. Tesko-den ko wadi nde won e yimbe puddii rokkude alkule mum en e worbe:

" Jooni noon, banndiraabe, mido ñaagii on e innde Joomiraawo men lisaa-al-Masiihu, nde on fof kaaldata e gootum, nde wontaa seerndi mon, kono nde on kawrata e hakkille gooto e miijo wooto Jooni noon, mido wiya dum, gooto e mon fof ina wiya: "Miin ko mi Apolos", walla "Miin ko mi Almasiihu, walla ko mi Almasiihu feccii ngam mon?" (1 Korintiyankoobe 1:10-13)

Miijo-dee no worbe hannde mbiyata nii: "Miin ko mi Lutheran", walla "Miin ko mi Calvinist", walla "Miin ko mi Mennonite", walla "Miin ... (ada suba jaabawol) Mbele ada sikki Alla ina weltii e duum? Ko goonga noon! Hol ko wadi en mbaawaa wonde tan Kerecee'en, huutoraade tan innde Almasiihu, alaa ko goddum?

Ekklessiya mo Almasiihu darni naa diina (feccere). En ngalaa haaju e jeyeede e walla yellitde kala diine walla diine. Kerecee'en ina mbaawi hawrude ngam rewde Alla, ngam mahde ko'e mum'en,

ngam golloraade ekn, tawa be ngonaa won e seernaabe walla diineeji.

Ngam ekklessiya hannde laato ekklessiya ka Yeesu mahi, d̄um laatoto diina kesum, ammaa d̄um rimd̄inki taskaramji Allah arandeeji ngam ekklessiya. Yeewen deedoo gede :

Almasiihu mahi ekklessiya maako bana no o yid̄iri (Matiyo 16:18-19 e Kuude Nelaabe 2:42). Ekklessiya NT woni ko Yeesu yidi. (En paami ekklessiya woni yim6e e yim6e timmaani. En ngonaa golle 6urcfe yaajde kono ko lisaa 6eydi heen ko laawol makko ngam mahde yim6e timmaani.) Joomiraacfo yicfaa hay gooto wayla ko o mahi koo (Janngu Ga1atiyankoobe 1:6-9; Kuude Nelaabe 20:29-31; I Timote 4:1-4:2;

Ekklessiya hannde wonaa ekklessiya keso kono ko jibinannde ekklessiya arandeere nde Almasiihu sosi e sosi ñalnde Pentekosta. (Kuude Nelaabe 2) Ina wad̄i kisnaabe bee fof. Ngol goonga ina feeñi so en cikkii nii: Ko Linjiila lisaa-al-Masiihu hisnoowo. Toowbe Linjiila fuu be beydaama nder Ekklessiya - kawtal yimbe kisnaabe nder Almasiihu (Kuude Nelaabe 2:47). Kala waajotoodo linjiila (winndiraado e nder NT) wonaa fuddoraade eklesiya keso, kono ko beydude yimbe e eklesiya asliijo. Laawol koyngol ngam siftorde ekklessiya woni kala wonbe e Almasiihu.

Ina waawi woppude inde aadee e pecce, wonde tan ko Kerecee'en no Alla siforii e no banndiraabe men ngonnoo e jamaanu nulaabe. Mo woni kala ina jogii hakke janngude, janngude e huutoraade diine kerecee en no winndiraa e nder Alkawal Kesal nii, wonaa no won e diineeji njiyri. Yimbe Bereya "ina njiyloo Binndi d̄ii ñalnde kala ngam anndude so tawii ko d̄um woni goonga" (Kuude Nelaabe 17:11). Eden mbaawi wadde noon. Yerondir kala ko jannгаа e Binndi ceniidi d̄ii. Ina waawi tawa ina wayi no ina sadi no feewi hannde e diineeji e diineeji keewdi tabitinaadi, kono pellital teddinde dabbaande lisaa e jamma mo o janfaa o nanngaa oo: "Duwaawu am wonaa wonande be tan. Mid̄o ñaagoo kadi been be ngoongd̄inta mi e nual mabbe, mbele kambe fof be ngona gooto, Miin e am e nder U aduna oo ina waawi goongd̄inde wonde ko aan neli mi." (Yuuhanna 17:20, 21) Njokken golle ngam dooftaade lisaa e d̄uum.

Teskorde teentunde: Duum wonaa tan noddude koye men e innde wootere kono ko rewde Almasiihu e bernde laabnde e haala e golle. So en boorniima innde Almasiihu (Kerecee'en) en burnoo ko hollirde ñardugol Almasiihu e nder nguurndam men. Ko hersinii ko "KERISTA" so wonaa no Almasiihu nii!

Naamne

1. Janngirde e kuude, aadaaji, tokkugo moftorde arandeere Masiihin̄ko'en haa Urusaliima haa jooni, d̄on mari nafuuda bana janngirde Almasiihu e nulaabe maako.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Piyeer wi'i yid̄be anndugo yidde Allah wi'aama be tuuba (waylugo ngeedam mabbe ngam dewal Allah) be d̄on yama (baptisma) bee bawde Almasiihu nder maayde maako ngam yaafuye hakkeji.
Goonga ____ Fenaande ____
3. Ko kewi e 3 000 wonbe e Yerusalaam, goondinbe, tuubnoobe, lootaabe
  - a. ____ Beydaama e nulaabe e almuɓbe e Alla

- b. ____ Kebii Ruuhu Ceniido
  - c. ____ Jokki e nder janngirde nulaabe
  - d. ____ Ko limtaa dow koo fof
  - e. ____ a e c
4. Alla ina beyda hisnaabe e banndu Almasiihu wonaa e won e fedde diine.
Goonga ____ Fenaande ____
5. Seerndude hakkunde banndu Kerecee'en ngam miijo neddo e firo mum ina mettina Alla no o yidiri ngootaagu yimbe fof e nder Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____

Jannde 15

PEEWAL ALLA NGAM KISNDE MEN

"Eeh ñalawma weltaare fibnde subngo am e maa, Dandoowo am e Alla am!

Weli yo ndee bernde buubnde welto, haala raptures mum fof caggal leydi'.

Ñalngu weltaare, ñalngu weltaare, nde lisaa looti bakkatuuji am. O janngini yam no mi ndaarata e no mi duwata, mi wuura bee seyo nyalnde fuu"

Ñaldi jibinannde, ñaldi dewgal, ñaldi yumma walla ñaldi baaba ko ñaldi teenjtudi, kono ñalngu burngu teenjtude e nguurndam maa ko ñalngu ngu keb-ɗaa Almasiihu, jibinaa e nder galle Alla. Ina moyyi ciftordaa ñalngu nguu e pellital maa ngam Almasiihu. Ina moyyi ciftordaa kisndam maa e nder Almasiihu sabu ndeen maa a yid yeewtidde e wodbe kabaaru kisndam. Ada waawi wallude be wadde feere nde mbaɗ-ɗaa ndee. En yeewto laabi di ngaddi on ngam hisnugo on nder Almasiihu.

ADDI, HOL KO WADI? Heewbe njiyataa haaju e danndoowo sabu be njiyataa ko majji. Hol ko kewi e maa? Ina gasa, a nanii waaju diwtudo; ina gasa tawa sehil maa renndinii e maa goonga; ina gasa tawa ada jangga bataake. Ko waawi heen wonde fof, e won e mbaadiiji paam-ɗaa wonde "fof mbaadii bakkaat, ñakkiraa teddungal Alla" (Roomnaabe 3:23).

No annabi Esaaya wi'iri, ko booyi: "hakkeji men cuudii en yeeso Alla haa o nanataa." (Esaaya 59:2). Bakkaat men ko seerndi en e Alla! "Njobdi bakkaat ko maayde" ada jangga e Roma'en 6:23. Dum ko maayde ruuhu, ko seerndude e Alla wonande majjube.

-Kono hol ko woni golle am moyye dee? a miijiima, "mi wonaa neddo bondo hono nii!" Ndeen on njannгии "Ngam ko e moyyere on kistaa e goondinal, dum wonaa e hoore mon, ko dokkal Alla, wonaa e golle mon, mbele hay gooto waasa mantoraade" (Efesu 2:8, 9). "Kono bakkatuuji am ina pamdi" a wi'i nden a janggi: "Ngam kala mo tokki sariya fuu, ammaa o don yabboo haa gootel, o don aybina dum fuu." (Yaakuuba 2:10). Ko buri dum heewde ko ngam hoolkisaade ma, wonaa noon? Mawnikinaare aadee e 6amtaare mum ko 6amtaare mawnde e kisndam. Mo salii jabde wonde ko o bakkodindo haajuuji yaafuya, ko majjudo, waawaa hisde. A faamii mettere wonde bakkodinooɗo ina sokli Dandoowo!

A NAAMDII, "HOL KO OO DISNOO'DO?" Pol wi'i: "Ngam njobdi hakke woni maayde, ammaa dokkal Allah woni yonki haa abada nder Almasiihu Yeesu Joomiraawo men." (Roomnaabe 6:23)

Ada yidi anndude ko buri dum, ada jokki e janngude! Alla e mbaadi necfcfo, e necfcfo lisaa, rewi e jarribooji keewcfi kono meecfaa bakkaat! (1 Piyeer 2:21-25). O wadii maandeeji e kaawisaaji keewdi ngam hollirde Allaagu makko (Yuuhanu 20:30-31). O maayii ngam maada ngam o sadaka Allah ngam hakkeji maada fuu! (Ibrani'en 10:10-14) Haa ragare, o ummitinaama diga maayde, ngam hollugo dow o Gii Allah. (Roomnaabe 1:4-5 & I Korintu'en 15:1) Ko dum daartol kaawniingol! Ko lisaa wadi en koo ina wiyee "Linjiila", maanaa "kabaaru beldo!"

A ANNDII WONDE IISAA KO TAN WONI YAACAARE MEN E KISNDAM. Alaa fof feere wofnde. E maayde makko dow leggal bardugal, lisaa ina waawi hisnude, rimfnde, soodtude bakkodinbe. E nder Yuhanna 14:6, lisaa hollitii: wiyi, "Ko miin woni laawol ngol, ko miin woni goonga e nguurndam: hay gooto warataa to Baaba so wonaa e am." Laawol tan ngol mbaawden yettaade Alla ko e Almasiihu. A janngii kadi e nder Kuude Nelaabe 4:12, "Walaa kadi innde wofnde les asamaan hokkaande yimbe nde en poti hisnude." En mbaawaa hisde e tuugnaade e Mohammed, Budda, diine Yahuuda, laambe Hindu walla diine godfo. Kadi en mbaawaa feewnude njubbudi men "Keristaaku" hono no wadirtee hannde nii, eden daminii dum hisna en. Ko lisaa-al-Masiihu tan waawi hollirde sardiiji kisndam men, sabu ko kanko yobi njobdi men, ko kanko tan woni danndoowo men. Alaa feere wofnde.

Ada heppiino werlaade hoore maa e koyde gooto tan baawdo hisnude ma - lisaa Almasiihu? Goongfinal jibinaama! "Ndeen noon, goongfinal ina ara e nande, nande dee kadi ina ngarta e konngol Alla." (Roomnaabe 10:17). Ada haani Dandoowo kadi ada hoolii a tawii mo.

On ngoongdini ndee kabaaru beldo wonde lisaa-al-Masiihu arii e aduna, wuuri nguurndam timmudam, o waraa e leggal bardugal ngam hakkeji men, o wirnaama kono ummiima e maayde ñalnde tatabere, jooni o wuuri haa abada to bannge ñaamo Alla ngam ñaagaade en.

GOONDINAL MAA ARDII MA TAABDE!Yeesu wi'i nder Luuka 13:3, "... to on tuubaay, on fuu on majjan bana ni." Ko tuubde walla halkude; subngo ngo ko men. Kuude Nelaabe 17:30 wi'i, "Goonga, Allah yejjiti wakkatiiji majjere, ammaa jooni o umri yimbe fuu haa kala nokkure fuu yo tuub." Yimbe fof e kala nokku, haa arti noon e am e maa, ko Alla yamiri yo tuub. Tuuba e hol ko? Tuube e bakkatuuji men. Tuubu ngam waasde golloraade haa timma e rewde ko Alla haali koo fof. Alla ina ñaagii en nde tuubtotoden. O yidi no feewi nde en njuurnitoo mo. O wi'i en nder 2 Piyeer 3:9, "Joomiraawo don yama fodoore maako bana wobbe don tamma yamde maako, ammaa o don muñana en, ngam o yidaa koo moy fuu halka, ammaa yimbe fuu tuuba."

A nimsaaki tan sabu a wadii bakkaat. 2 Korintiyanko'en 7:10 wi'i, "Ngam mettere Allah don wadda tuubugo haa hisna, walaa nimsa, ammaa mette duniyaaru don wadda maayde." Tuuba ko waylude bernde e waylude hakkille. A wadii hakkille amen ngam woppude nguurndam no njidirdaa nii, puddoden wuurde dum no Alla yidiri. A fellitii gollanaade Alla e doole maa fof, mbacfcfaa kala ko o haali. Matta 22:37, "Iisa wi'i mo: 'Yid Joomiraawo Allah ma bee bernde ma fuu, bee yonki ma fuu, bee hakiilo ma fuu.'"

Roma'en 2:4 wi'i, "Moyyere Allah don yaara on haa tuubugo." Alla ina moyyi e men no feewi, dum addani on yidde weltinde mo e kala fannu. Alla, sabu yidde mum e men, wacfi en ko heewi, kadi ko cfuum en njannge e nder I Yuhanna 4:19, "En njicfi mo, sabu ko kanko adii yidde en."

Ngam yidde Allah, a salii hakkeji ma e majjere ma fuu, a felliti hokkugo yonki ma ngam tokkugo e dwtanaago Yeesu. lisa wiyi: "Kala jidfo rewde e am, yo o yeddu hoore makko, o yetta leggal bardugal makko, o rewa e am." (Marka 8:34).

A jabii lisa. E nder Matiyo 10:32-33 lisa wiyi, "Ko cfuum wacfi, kala ja6cfo am yeeso yim6e, mi ja6at mo yeeso Baaba am goncfo dow asamaan oo. Kono kala mo yeddi mi yeeso yim6e, mi yeddat mo yeeso Baaba am goncfo dow asamaan oo." A semtaaki jabde yimbe wofbe wonde ada goonfini wonde lisa-al-Masiihu ko Bii Alla. A wadi ko Piyeer wadi nder Matiyo 16:16-17: "Simon Piyeer jaabi, wi'i: An woni Almasiihu, Bii Allah guurfo."

E nder Kuude Nelaabe 8:36-37 gorko gooto naamndii naamnal ngal, "Yeewee doo ko ndiyam. Hol ko hadata mi looteede?" Ndeen e nder aaye 37, "Ndeen Filip wiyi, "So ada goonfini e bernde maa fof ada waawi." O jaabi, o wi'i: "Mi don nuddina Yeesu Almasiihu woni Bii Allah."

Kono ina woodi ko buri dum. A jabaani tan wonde lisa ko Almasiihu, Bii Alla, a jabaani kadi wonde ko o Joomiraawo men. "... so a jaabtii e hunuko maa wonde lisa ko Joomiraacfo, a googcfinii e bernde maa wonde Alla umminii mo e maayde, a hisnet" (Roomnaabe 10:9). A inniri mo hoorejo men, joom men, laamfo men, mawfo men, mawfo men, kadi jogiido baawde fof e nguurndam men.

GAKKOL, ON LOOTAAMA E JOKKOL E LIISAA-ALMASIIH NGAM YAAFODE BAAKETEE MON! Kuude Nelaabe 2:38 "Tuubee, gooto e mon fof lootee e innde Yeesu Almasiihu ngam yaafuye hakkeji mon, on keban dokkal Ruuhu Ceniido."

Godfo wi'i ma bana Ananiyas wi'i Sawulu: "Jooni noon, ko wadi ada daminii, ummo, lootaa lootde, lootaa bakkatuuji maa, nodda innde Joomiraawo." (Kuude Nelaabe 22: 16) A lootaa ngam lootde bakkatuuji maa e nder oon golle, ada nodda innde Joomiraawo. Noddude innde Joomiraacfo firti ko noddude mo e golle. Hol ko noddudaa lisa ngam wadde? Ngam hisnude ma! (ngam lootde bakkatuuji maa).

Nde a lootaa, a hisnaama.1 Piyeer 3: 21 "Ko nanndi e cfuum (yim6e jeetati kiswaama e ndiyam e nder laana), lootagol ina hisna on jooni - wonaa ittugol 6uu6ol e terde, kono ko eeraango Alla ngam bernde laabnde e ummital lisa-al-Masiihu," Lootagol, wonaa e banndu Piyeer , e wiyde Piyeer. Kono, lootgol hisnoowo en ngol ko "eeraango" feewde e Alla ngam bernde laabnde. Ko duwaawu feewde e Alla ngam labbinde bernde tooñaado.

Hol ko danndu ma e bakkatuuji maa? Ko yiyam lisa wonnoo! Hol nde yiyam lisa danndi ma? Nde a lootaa! So duum bennii hol to doole hisnude ngonnoo? Ko e yiyam Almasiihu wonnoo. (ummital lisa-al-Masiihu ko kewu mo tabitini nafoore maayde makko e dow leggal bardugal). Goonfini-lootugo hawti on bee maayde, wirwirnde e ummitineeki Almasiihu.

Looteede "e nder maayde makko" e "jokkondirde e makko e ummital makko" (Roomnaabe 6:3-5) ko nde kisndam ari e maa e nder lootgol. "Ngam maajum, en donno wirna bee maako nder

lootugo nder maayde, ngam bana Almasiihu ummitinaama diga maayde bee teddungal Baaba maako, non boo en boo en njaha nder ngeendam kesum. Ngam to en kawti bee maako bana maayde maako, en boo en laatoto nder nanndol maako, en annda ummitineeki maako banndu bakkaat ina waawi ittude, mbele en natta wonde maccube bakkaat” (Roomnaabe 6:4-6).

Kisndam (yaafuye hakkeji) ko don wara diga hawtugo bee Allah nder Almasiihu hokkata wakkati berde men hoolaare don yama Allah ngam bernde men boodnde. En mbadat dum so en lootaama. Lootgol ko nuddinki wullaago Allah ngam hisnugo en dow maayde Almasiihu dow leggal bardugal.

A hokki hoore ma haa Almasiihu, o hisni ma bee nuddinki ma. lisa wi'i: “Kala goondindo, lootaado, hisnat ...” (Marku 16:16). "Joomiraacfo, mi hoolii e maa ngam hisnude mi. Mi maaya e hoore am, e bakkaat e aduna o, mi hawra e maa e lootgol. Ko cfuum wonnoo wakkati ciftinoowo nguurndam maa."

Yeewen yoga e waylooji mawdi di Alla wadi e nguurndam maa nde lootaa:

- A hisnaama – Marku 16:16
- A jibinaama kadi – Yuhanna 3:5
- A maayi, a wirnaama, a ummitinaama bee Almasiihu – Roma'en 6:4-6 e Koloosi'en 2:12
- On boorniima Almasiihu – Galaatiya'en 3:27
- A   laatii   neddo   keso   –   Roma'en   6:4

Almasiihu lootii hakkeji maa. Mbele ko to daande maayo? E nder piscine? E nder maayo walla e nder lootgol? Faayiida alaa do dum wadi. Ko buri teenjude ko lisaa, e yiyam mum, lootii ma! No O lootiri bakkatuuji Pool nii! Kuude Nelaabe 22:16. "Ummo, lootaa, loota hakkeji maa, nodda innde Joomiraawo." Ndeen nguurndam maa kesam fuddiima (Roomnaabe 6:4). "Ngam maajum, en donno wirna bee maako nder lootugo nder maayde, ngam bana Almasiihu ummitinaama diga mayde bee teddungal Baaba, non boo en don yaha nder ngeendam kesum!"

E JOONI, HOL KO WONI? Ada yaha e nder jayngol (I Yuhanna 1:7). Ada yidi anndude ko buri dum (1 Piyeer 2:2). Ada nyaamna hoore maa e kongol ngol, ada mawna e goondinal maa (Ibraniyankooobe 5:12-14). A don nasta nder kawtal bee banndiraabe ma nder nuddinki (Ibrani'en 10:24-25). Ada jangga no ndokkirtaa linjiila e banndiraabe maa e sehilaabe maa ada foti wonde goondindo haa maayde! Feññaande 2:10 "Goongdin haa maayde, mi hokka on kudol nguurndam."

Kolosi'en 1:21-23 "Onon, on donno wodna mo, on donno aña mo nder hakiilo mon ngam kuude kallude, ammaa jooni o fottini mo nder banndu maako bee maayde, ngam o hokka on senaare, nde walaa aybe, nde walaa cemmbidnde yeeso maako, to on don jokki bee nuddinki maako, on don jokki bee goondinki maako yaakaare e Linjiila mo nan-don oo, ..."

JOKKOL MAWNDE!

Naamne

1. Bakkaat ina suuda Alla e neddo mbele O waasa nanaade neddo.

- Goonga ____ Fenaande ____
2. Jalɗo jabde wonde ko bakkodindo ina haani yaafuya, majjii, waawaa hisneede tawa ina woni e oon ngonka.
Goonga ____ Fenaande ____
  3. Bakkaat alaa ko nafata.
Goonga ____ Fenaande ____
  4. Yeesu woni laawol gootol feewde e kisndam, nguurndam haa abada e Alla.
Goonga ____ Fenaande ____
  5. Mo tuubnaaki majjataa.
Goonga ____ Fenaande ____
  6. Tuuba ko
    - a. ____Waylo waylo bernde
    - b. ____Waylo waylo miijo
    - c. ____Waylo waylo nguurndam
    - d. ____Waylo feewde e dewal
    - e. ____Ko limtaa dow koo fof
    - f. ____
  7. Kala mo yeddi Almasiihu woni Allah, Almasiihu yedditan be yeeso Baaba
Goonga ____ Fenaande ____
  8. Soyde goondinde wonde Almasiihu ko Bii Alla ina hada neddo looteede.
Goonga ____ Fenaande ____
  9. Lootgol, buubgol e nder ndiyam, wonaa labbinde diyye e banndu kono ko labbinde bakkaat e ruuhu neddo, woni nder mum.
Goonga ____ Fenaande ____
  10. Wirneede bee Almasiihu nder maayde maako don hokka ummitineeki e hawtugo bee Almasiihu.
Goonga ____ Fenaande ____
  11. Waylooji badeteedi so neddo lootaama e nder maayde Almasiihu
    - a. ____A hisnaama
    - b. ____A jibinaama kadi
    - c. ____A maayi, a wirnaama, a ummitinaama bee Almasiihu
    - d. ____A boorniima Almasiihu
    - e. ____A wontii tagoore hesere
    - f. ____Ko limtaa dow koo fof
    - g. ____a e e
  12. Kisaal ko sardi neddo ina foti wonde goondindo haa o maaya ngam hebde kudol nguurndam, nguurndam haa abada.
Goonga ____ Fenaande ____

Jannde 16

LIINAAJO BIDDO MON

E nder Marku 16:15 lisa yamiri: "Njehee e nder adunaaru nduu fuu, mbaajinee tagoore fuu Linjiila." En njannjii dii konngudi, en ummoto dooftoden di, en uddita gite men ngam yiye aduna, hol mo njiyden e yeeso men? Bibbe men e hoore men! Won e yimbe ina mbiya wonde nokku burdo sadtude waajaade ko e nder galleeji mum en. Kono hol ko wadi? Ko nokku burdo moyyude, burdo hoybude, burdo weebde. lisa mawni ko e galle mo ngoongdinaani! Ko famdi fof banndiraabe makko ina ngonnoo. Kono be tuubniima. Yaakubu e Yahuuda leeli kono be ngonti almubbe, kambe ne. lisa fooli besngu mum!

Banndiraawo teddufo nder Almasiihu, waajan besngu ma! Kono ada naamnoo, "Hol no?" Miijo-dee doo: Hol no lisa hebirta nafoore so tawii o jeyaa ko e galle mon? Hol batte O jogori wadde e galle maa so tawii ko aan woni? Miijo e galle maa, hol baawdo habaade lisa? Ko noon jaabawol ngol woodi. Ngam yottago saare ma bee linjiila, a haani tan wadugo e laata bana Yeesu. Yo besngu maa wuurdu e Almasiihu e dow maa. Ko buri dum, hay gooto waawaa wadde.

Kala ko Almasiihu wi'i dow linjiila nder duniyaaru fuu, dum naftirtee nder saareji men. Ko tan buri badaade galle. So tawii a alaa batte, ina gasa tawa ada foti yeewtaade miijo maa e diine kerecee en e ekkol.

BURDE BURDE WODDINDE BIDDO MON.

Linjiila ina foti badaade en aduna, woto ittude en e mum. Maandeeji eklesiya di lisa huutorii ngam teentinde linjiila ko lamdam, annoore e lewru, kono hol ko wadi diin? Hol ko dee tati nanndi ? Jaabawol ngol ko gooto fof ina naata! Lamdam dam ina naata, ina rokka dadi kesi. Annoore ndee ina naata, ina rokka annoore hesere. Lewru nduu ina naata, ina rokka doole kese.

WONDE LEYDI - Matiyo 13:13

En mbaawaa wonde ledde kebtinaade e nder pade tokoose e dow njoral suudu. Lewru ina foti wadde jokkondiral. Ina haani naatde e buubri mburu. Naatde e nder buubri mburu, buubri ndii ina majja kono tesko-den batte mum - mburu weldo ! Pass badiido bakery nde be njaltata mburu e nder lowre. Maa a yid dartaade, naata sooda mburu! Duum wayi ko no Kerecee'en naatbe e galle mum'en e gonndigal lisa-al-Masiihu.

WONDE LAM - Matiyo 5:13

Kono so tawii salndu nduu ina heddii e buubri salndu nduu hol ko woni? En mbaawi wonde lamdam laabdam kono so en meedaa yaltude e lamdam dam, en meedaa wadde e dow ñaamdu, en meedaa rokkude besnguui men ñamri linjiila. Wadde buubri ndi alaa lamdam, yeewaa no ndi alaa dadi. Jooni noon beydee heen lamdam, njuumtu heen, jooni noon, ñamloobe dum bee mbi'a: "Mido yidi buubri!" Terde galle maa, so nji'ii nguurndam maa, ina mbaawi wiyde: "Micfo yicfi nguurndam Kerecee'en!"

WONDE ANNOORE - Matiyo 5:14-16

Hoto wad fitirla kaa les buubri. Duum nafataa hay gooto. Annoore ina foti yaynaade nokku do ngonndaa doo.

KUUTORGAL GOLLAL

Hol no njahru-dɛn yeeso? Hol no mbaawirten yettaade be? Hol no mbaɗaten batte e nder galle men? En potii wonde lamɗam, lewru e annoore! Tesko-dɛn heen yeruuji kuubtodindi :

Footugo -Ina moyyi mbaɗten waktuuji, yeewtidde, e renndinde miijooji. Heen sahaaji jibnaabe Kerecee'en ina ngulla: "Bidɗo am alaa waktu ngam galle amen. Mi meedaa yiyde mo. O woni ko e waɗde huunde e yimbe eklesiya kono alaa waktu ngam amen." Heen sahaaji gorko mo goongɗinaani ina wiya noon. Reento woto ɗum waɗ e nder galle maa. Naatde e galle maa no lamɗam, lewru e annoore mbaɗata nii.

Temperament mo Ruuhu Ceniido Jogi -A waawaa jeyeede e hareeji, luural e jiiɓru e nder galle maa. So jibnaabe maa ina kaba, hol ko potɗaa waɗde? Naatde e maggal? Subo banngeeeji? Ko goonga wonaa noon! Siftor: "Jaabawol buubngol ina ustoo tikkere," Gondugol Ruuhu Ceniido ina addana mo bidɗe jam (Galatiyankooɓe 5:22). Buri moyyude ko rokkude wasiyaaji moyyi e nder deftere nde kadi wonde yeru moyyo.

Tiidno dow kuule Kerecee'en -Esaaya 55:89 wii Alla noddɛ en e laawol toowngol. Yumma suka debbo Kerecee'en ina ɗabbi nde o boornotoo comci ɗi moyyaani, kono o salii. Won almuɓbe yaltube suudu nduu sabu besngu maɓbe ina tiidnoo e ndaarde porogaraamuuji ɗi ngonaa jikku. Been Kerecee'en buri toowde e kuule mum en. So a waɗtii lisaa e nokku gadano, a majjataa. So a waɗtii lisaa e nokku ɗiɗabo, a ɗaɗataa. Etaade weltinde besngu maa e waɗde bakkaat, hebataa be haa Almasiihu.

Jabbungal gollal -Laaru yeru Yeesu nder Yuhanna 1:38-39. Nde lisaa joginoo galle, o yetti Andere e woɗbe ngam jokkondirde e makko. ɗum ina waɗi nafoore e linjiila. Ko laawol waɗde jokkondiral. Kono hol ko woni applikation e nder galle? Ko huunde weebnde - hol ko woni jabbaade so wonaa udditaade nguurndam maa, waktu maa, galle maa e gede maa ngam renndude e woɗbe? Ina waɗi kuutoragol specia1 e nder galle. Yiylo fartaŋgeeeji keewɗi ngam udditaade nguurndam maa, suudu maa, gede maa, comci maa. Renndin ko njogidaa. Won e yimbe ina pamɗi jabbaade besngu mum en, buri jabbaade kodo. "Woto boorno comci am." -Hol mo wonnoo e nder laylaytol am? -Hol to pentol am woni? "Mo nyaami bonbon am sokola?" Kadi ko noon hare ndee fuɗɗorii Wonaa wontude Kerecee'en wonde noon.

So tawii ko a baaba walla yumma, aɗa waawi waɗde jabbagol e noddude yimbe e galle maa. So tawii ko a bidɗo gorko walla debbo, aɗa waawi noddude yimbe eklesiya ngam yillaade ma e jabde jibnaaɗo maa. Waɗde sahaa kala, yeewto-ɗaa terɗe galle maa.

Woto kebtinaaɗo -Woto njuumtu e golloraade so a hawrii e yimbe wonbe e caɗeele e caɗeele. lisaa arii e aduna ngam gollanaade, woni hebbinde haaju yimɓe. O rokki en ngool ɗoon njillu. Tesko aduna (fami1y maa). Tesko so nedɗo ina tampi walla ina metti. Heddo e wallude, rokkude cuusal, e golloraade.

Minen ko min maccube Joomiraawo, min mbaɗaama nder cuudi yimbe waasbe. Mbele en ngolloto walla alaa? Mbele eden poti hebde e udditaade walla eden poti mahde kodorde hakkunde men e terɗe galle men ? Kadi, ngam a yotta haa saare ma bee linjiila, a haani tan

wadugo e laataago bana Yeesu. Yo besngu maa wuurdu e lisaa e dow maa. Wonaa gartirgol wonde galle maa ina wayla, kono ko buri d̄um, hay gooto waawaa wadde.

WODDE GEDE DE WADE:

- Winndu golle moyye de mbaawdaa wadde e terde galle maa.
- Winndu heen sahaaji teentudi di potdaa won'de e besngu maa.
- Hol e nder galle maa ina haani ballal?
- Winndu heen gede bonde de besngu maa wadi de potdaa salaade
- Winndu heen gede de njogidaa de mbaawdaa renndude e terde galle maa.

Naamne

1. Linjiila ina reerdi e won e fannuuji yimbe.
Goonga ____ Fenaande ____
2. Kerecee'en woni lamdam leydi nde tawnoo ko kambe njogii linjiila. Linjiila hono lamdam alaa nafoore so tawii ko e nder lowre, meedaa huutoreede.
Goonga ____ Fenaande ____
3. Yeesu woni jayngol duniyaaru ngam maajum to Masihiiko'en don holla Almasiihu nder ngeedam mabbe nyalde fuu Almasiihu don jalba.
Goonga ____ Fenaande ____
4. Soklaade jogaade hoore mum e tikkere ina addana en feccere e waasde hoolaade, kono jaabawol softungol ina ustoo tikkere
Goonga ____ Fenaande ____
5. Alla ina daminii bibbe mum ina ngolloo be ngalaa cadeele tawa ina dabba wodbe nde ngolloo be
Goonga ____ Fenaande ____